

ESIPUHE

Työpoliittinen tutkimus -sarjassa julkaistaan tutkija Lasse Ahtiaisen raportti palkansaajien järjestäytymisestä Suomessa vuonna 2004. Samaa aihetta käsittelevä selvitys on tehty aiemmin vuosina 1989, 1994 ja 2001. Tarkoituksena on ollut kuvata järjestäytymisen muutosta muutaman vuoden välein. Siten on mahdollista tehdä jatkossa olettamuksia ja analyyseja myös sen syistä. Tutkimus perustuu ammattiliitoille toukokuussa 2005 tehtyyn kyselyyn, jonka tiedot perustuvat vuoden 2004 lopun tilanteeseen.

Ammatillista järjestäytymistä on selvitetty säännöllisesti niinikään sekä työministeriön työolobarometrissa että työvoimatutkimuksessa. Saatuja tuloksia on vertailtu näissä oleviin.

Hanke kuuluu työministeriön Työpoliittiseen tutkimusohjelmaan (2003-2007). Sen suunnitteluun ja kommentointiin on osallistunut tutkija Pekka Ylöstalo. Raportin sisällöstä vastaa tekijä.

Helsingissä helmikuussa 2006

Päivi Järvinieniemi
Työmarkkinaneuvos

TEKIJÄN ESIPUHE

Työministeriö on teettänyt palkansaajien järjestäytymistä selvittäviä tutkimuksia aiemmin vuosina 1989, 1994 ja 2001. Tämä on tutkimuksista neljäs. Perustan tutkimuksille loivat Timo Kauppinen ja Virpi Köykkä 1989 ja Linda Sandqvist 1994. Ensi kerran tein järjestäytymistutkimuksen vuonna 2001. Tutkimusten rakenne ja aineiston keruu ovat säilyneet lähes entisen kaltaisena. Vuonna 2001 tutkimukseen tulivat kuitenkin mukaan työttömyyskassojen kehityksen ja työvoimatutkimusten yhteydessä tehtyjen järjestäytymiskyselyjen tarkastelut. Näissä laajennuksissa sain ratkaisevaa tukea ylitarkastaja Olavi Myllyharjulta Vakuutusvalvontavirastosta ja aktuaari Veli Rajaniemeltä Tilastokeskuksesta. Heille kiitokset.

Tutkimuksen aineisto kootaan palkansaajakeskusjärjestöihin kuuluville liitoille suunnatulla kyselyllä ja liittojen panos on ratkaisevaa tutkimuksen onnistumiselle. Kiitän kaikkia liittoja kannustavasta osallistumisesta tutkimusaineiston kokoamiseen. Vastanneet liitot edustavat 99 prosenttia keskusjärjestöjen koko jäsenistöstä.

Työministeriössä työtäni ohjasi Työelämä ja työorganisaatiot tiimi. Kiitokset erityisesti työmarkkinaneuvos Päivi Järviniemelle ja tutkija Pekka Ylöstalolle arvokkaista neuvoista ja parannusesityksistä. Pekka Ylöstalo tarjosi lisäksi käyttööni uusimpia tietoja Työolobarometrasta vaivojaan säästämättä.

Espoossa 7.2.2006
Lasse Ahtiainen

TIIVISTELMÄ

Tutkimus on jatkoa työministeriössä tehdyille Timo Kauppisen ja Virpi Köykän Palkansaajien järjestäytyminen 1989, Linda Sandqvistin Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994 sekä Lasse Ahtiaisen vastaavalle tutkimukselle 2001. Ensisijaisena tarkoituksena on selvittää, millaista järjestäytyminen on vuonna 2004 aiempiin tutkimuksiin verrattuna.

Järjestäytymistä selvitettiin toukokuussa 2005 keskusjärjestöihin kuuluville ammattiliitoille suunnatulla kyselyllä. Kyselylomake oli sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja siinä kysytään järjestäytymisen lisäksi myös liittojen jäsenrakennetta. Keskeistä järjestäytymisasteen selvittämisessä on edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä, jonka osuus palkansaajien ja työttömien yhteismäärästä muodostaa järjestäytymisasteen.

Vuoden 2004 lopussa ammattiliitoissa oli kaikkiaan 2 107 000 jäsentä. Näistä kuitenkin 526 000 eli 25 % voidaan luokitella varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella oleviksi. Tähän sisältyvät eläkeläiset, opiskelijat, vapaajäsenet ja yrittäjät. Eläkeläisten ja opiskelijoiden osuudet ovat nousseet vuodesta 2001. Tuolloin erityisryhmien osuus kokonaisjäsenmäärästä oli kaikkiaan 21.5 %.

Edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä oli vuoden 2004 lopussa kaikkiaan 1 581 000 ja tämän perusteella laskettu järjestäytymisaste on 69.0 %. Vuonna 2001 vastaava luku oli 71.2 % ja siten järjestäytymisaste on laskenut 2.2 %.

Naiset ovat järjestäytyneet useammin kuin miehet. Naisten järjestäytymisaste oli vuonna 2004 73 % ja miesten 64.9 %. Miehillä järjestäytyminen on alentunut 2.1 % ja naisilla 1.6 % vuodesta 2001. Julkisilla palvelualoilla järjestäytymisaste on 87.6 %, mikä on toimialoista korkein osuus. Teollisuudessa järjestäytymisaste on 86 % ja yksityisillä palvelualoilla selvästi pienin, 49.5 %. Järjestäytyminen on lisääntynyt teollisuudessa 2.2 % ja julkisilla palvelualoilla 1 % verrattuna vuoteen 2001.

SAMMANDRAG

Denna undersökning är en fortsättning på undersökningarna Palkansaajien järjestäytyminen 1989 av Timo Kauppinen och Virpi Köykkä, Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994 av Linda Sandqvist och Lasse Ahtiainens motsvarande undersökning år 2001, vilka uppgjorts vid arbetsministeriet. Den primära avsikten är att utreda hurdan den fackliga organisationen var under 2004 i jämförelse med tidigare undersökningar.

Den fackliga organisationen utreddes i maj 2005 med en enkät som var riktad till fackförbund som hör till en centralorganisation. Enkätblanketten var densamma som vid de tidigare undersökningarna och utöver facklig organisering ställdes frågor kring fackförbundens medlemsstruktur. Centralt vid utredningen av organiseringsgraden är det antal medlemmar som omfattas av intressebevakning. Andelen sådana av det sammanlagda antalet löntagare och arbetslösa utgör organiseringsgraden.

I slutet av 2004 fanns sammanlagt 2 107 000 medlemmar i fackförbunden. Av dessa kan emellertid 526 000, dvs. 25 %, klassificeras som medlemmar utanför den egentliga intressebevakningen. I denna grupp ingår pensionärer, studerande, frimedlemmar och företagare. Andelen pensionärer och studerande har ökat från 2001. Då var specialgruppernas andel av det totala medlemsantalet sammanlagt 21,5 %.

I slutet av 2004 fanns sammanlagt 1 581 000 medlemmar som omfattades av intressebevakning. Organiseringsgraden, som beräknats utgående från detta, är 69,0 %. År 2001 var motsvarande andel 71,2 %. Således har organiseringsgraden minskat med 2,2 %.

Kvinnor har organiserat sig oftare än män. År 2004 var organiseringsgraden 73 % för kvinnornas del och 64,9 % för männens del. Bland männen har organisationen minskat med 2,1 % från år 2001 och bland kvinnorna med 1,6 %. Inom den offentliga sektorns servicebranscher är organiseringsgraden 87,6 %, vilket är den högsta andelen bland verksamhetsområdena. Inom tillverkning är organiseringsgraden 86 % och inom den privata sektorns servicebranscher är organiseringsgraden klart minst, 49,5 %. Jämfört med 2001 har organisationen ökat med 2,2 % inom tillverkning och med 1 % inom den offentliga sektorns servicebranscher.

SUMMARY

The study is a continuation to Timo Kauppinen's and Virpi Köykkä's study on the organization of wage and salary earners 1989, Linda Sandqvist's study on the organization of wage and salary earners in Finland 1994, and Lasse Ahtiainen's corresponding study in 2001. The primary aim is to clarify what organization is like in 2004 compared to earlier studies.

Organization was clarified by an inquiry made with trade unions belonging to the central organizations in May 2005. The questionnaire was the same as in earlier studies, with questions on the member structure of the unions in addition to organization. The crucial thing in finding out the rate of organization is the number of members covered by the supervision of interests. The share of the total number of wage and salary earners and the unemployed constitutes the rate of organization.

At the end of 2004, there were a total of 2,107,000 members in the trade unions. Of these, 526,000, i.e. 25%, can, however, be classified as being outside actual supervision of interests. These include pensioners, students, non-paying members and entrepreneurs. The proportion of pensioners and students has increased since 2001. At that time the proportion of special groups of the total number of members was 21,5%.

A total of 1,581,000 members were covered by the supervision of interests at the end of 2004. The rate of organization calculated on the basis of this is 69,0%. In 2001, the corresponding figure was 71,2%, and thus the rate of organization has decreased by 2,2%.

Women have organized more often than men. In 2004, the rate of organization among women was 73%, while that of men was 64,9%. Among men, organization has decreased by 2,1% and among women by 1,6% since 2001. In the public service sectors, the rate of organization is 87,6%, which is the highest proportion among the industries. In manufacturing, the rate of organization is 86%, while in private service sectors it is clearly the lowest, 49,5%. Organization has increased in manufacturing by 2,2% and in the public service sectors by 1% compared to the year 2001.

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus	1
1.2	Tutkimuksen toteuttaminen	3
2.	JÄRJESTÄYTYMISTÄ KOSKEVAT KÄSITTEET	5
3.	AMMATILLINEN JÄRJESTÄYTYMINEN	6
3.1	Järjestörakenteen muutokset	6
3.2	Palkansaajakeskusjärjestöjen kokonaisjäsenmäärät	8
4.	AMMATTILIITTOJEN JÄSENISTÖN KUVAUS	10
4.1	Eläkeläisjäsenet	12
4.2	Vapaaajajäsenet ja lepäävät jäsenet	12
4.3	Opiskelijajäsenet	12
4.4	Yrittäjäjäsenet	13
4.5	Eritysryhmät ja niiden määrän kehitys keskusjärjestöittäin	13
4.5.1	SAK	13
4.5.2	AKAVA	14
4.5.3	STTK	15
4.6	Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet	16
4.7	Työttömät	17
4.8	Ulkomailla työskentely	18
4.9	Maksavat jäsenet	20
4.10	Naiset ammattiliitoissa	21
4.11	Ikärakenne	23
5.	JÄSENISTÖ TOIMIALOITTAIN	25
5.1	Päätoimialat	25
5.2	Julkisen sektorin järjestäytyneet palkansaajat	27
5.3	Toimialojen muutos keskusjärjestöittäin	28
6.	JÄRJESTÄYTYMISASTE	30
6.1	Kokonaisjärjestäytymisaste	31
6.2	Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste	31
6.2.1	Järjestäytymisaste sukupuolittain	32
6.2.2	Järjestäytymisaste toimialoittain	35
6.2.3	Julkisen sektorin järjestäytyneisyys	37
6.3	Liittojen arviot järjestäytymisasteesta	38
7.	MUUT TUTKIMUKSET JA TULOSTEN ARVIOINTI	41
7.1	Työolobarometri	41
7.2	Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä tekemät kyselyt	43
7.3	Työttömyyskassat	48
7.4	Tulosten arviointia	56

LÄHTEET
LIITTEET

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus

Työministeriön Työelämä ja työorganisaatiot tiimi on kerännyt vuosina 1989, 1994 ja 2001 kyselytutkimuksella tietoja palkansaajien ammatillisesta järjestäytymisestä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on päivittää edellisten tutkimuksen tiedot. Uusi kysely suoritettiin kesällä 2005 ja tiedot ovat vuoden 2004 lopusta.

Vuosien 1989 ja 1994 tutkimusten ajankohdat poikkesivat huomattavasti toisistaan. Vuonna 1989 elettiin vahvaa nousukautta ja 1994 taas oliin syvällä lamassa. Aiempien tutkimusten yhtenä oletuksena oli, että järjestäytyminen vaihtelee suhdanteiden mukaan. Lamakausi ei välttämättä heikennä ammattiliittojen asemaa ja vähennä järjestäytymistä, vaan saattaa päinvastoin työpaikan menetyksen ja työttömyysuhan alla lisätä sitä (Kauppinen ja Köykkä 1991). Vuosien 1989 ja 1994 tutkimusten perusteella näyttää todellakin siltä, että laskusuhdanne ainakin Suomessa lisäsi järjestäytymistä. Tutkimusten välisenä aikana ammatillinen järjestäytyminen kasvoi huomattavasti.

Vuonna 2001 oli toivuttu lamasta ja eletty varsin pitkään korkeasuhdannetta. Tilanne vuonna 2001 oli taas erilainen kuin kumpanakaan edellisessä tutkimusajankohtana. Tuolloin oli jo merkkejä taloudellisen kasvun hidastumisesta, mutta mm. kuluttajien luottamus tulevaisuuteen säilyi melko hyvänä. Vuonna 2001 tilanne muistutti enemmän vuotta 1989 kuin vuotta 1994. Tämä näkyi myös järjestäytymisessä. Järjestäytyminen oli laskenut lähes vuoden 1989 tasolle, 71.2 prosenttiin. Työttömyyden alenemisen ohella järjestäytymiseen vaikutti 1990-luvulla keskusjärjestöjen ulkopuolisen YTK-työttömyyskassan jäsenyyden yleistyminen. Edellisessä raportissa voitiin todeta, että työttömyyskassojen jäsenyys oli pysynyt lähes ennallaan, kun taas liittojen jäsenyys oli alentunut selvästi. Tämä on todettu myös muissa tutkimuksissa (Böckerman ja Uusitalo 2005).

Tällä uudella tutkimuksella haluttiin selvittää järjestäytymisen kehitystä nykyisinä melko vakaina aikoina. Onko järjestäytyminen yhä laskenut vai onko tilanne alkanut myös järjestäytymisen osalta vakiintua. Toisaalta taas pyritään selvittämään liittojen jäsentietojen perusteella muodostuvan ikärakenne- ja toimialarakennekehityksen toimivuutta järjestäytymisen kuvaajana. Edellisessä tutkimuksessa ikä- ja toimialarakenteet jäivät vertailtavuuden puutteen ja osin epätarkkojen tietojen takia jossain määrin hatariksi.

Tämä tutkimus käsittelee tilannetta vuoden 2004 lopussa. Ensisijaisena tarkoituksena on kerätä vastaavat tiedot kuin aiempina tutkimusvuosina ja katsoa, mihin kehitys on uuden vuosituhaten alussa järjestäytymistä vienyt. Tutkimuksella ei päästä kovin syvälle järjestäytymisen kehitykseen ja sen syihin, mutta kuitenkin vertailtavuus aiempaan luo pohjan ainakin kehityksen yleiseen tarkasteluun ja syiden arviointiin.

Tutkimus tapahtui ammattiliitoille suunnatulla kyselyllä toukokuussa 2005. Kyselylomake oli sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja selvitettäviä asioita ovat:

- järjestäytymisen määrä
- maksavien jäsenten määrä
- eläkeläisten, opiskelijoiden, yrittäjänä toimivien jäsenten, erilaisten vapaajäsenten, ulkomailla työskentelevien ja työttömien määrä
- järjestäytyneiden jakautuminen keskusjärjestöittäin
- jäsenistön sukupuoli-, ikä- ja toimialarakenne
- potentiaalisten jäsenten määrä ja järjestäytymisaste

1.2. Tutkimuksen toteuttaminen

Kysely lähetettiin kaikille keskusjärjestöihin, SAK, AKAVA, STTK, kuuluville ammattiliitoille toukokuussa 2005. Kysely rajattiin keskusjärjestöihin, koska vain niiden osalta oli mahdollisuus vertailtavuuteen. Kysely suoritettiin aluksi internet-kyselynä, jossa vastaajilla oli myös mahdollisuus toimittaa vastauksensa postitse. Aineistoa täydennettiin loppukesällä ja tällöin kysely suoritettiin postikyselynä.

Kyselylomake on sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja se toimitettiin kaikkiaan 80 keskusjärjestöihin kuuluvalle liitolle. Vastauksia saapui yhteensä 75 eli liitoittainen vastausprosentti on 94.

AKAVA:n liitoista vastaamatta jättivät Luonnontieteiden akateemisten liitto ja Valtion alueellisen sivistyshallinnon virkamiehet. SAK:sta ei saatu Suomen Muusikkojen Liiton vastausta. STTK:sta vastaukset puuttuvat Ahtaus- ja huolinta-alan teknisiltä ja Suomen Terveystieteiden liitolta. Vastaamatta jättäneiden liittojen yhteinen jäsenmäärä oli vuoden 2004 lopussa 18 280. AKAVA:n jäseniä näistä on 6 140, SAK:n 3 340 ja STTK:n 8 800. Kaikkien keskusjärjestöjen jäsenistä tutkimukseen vastanneet liitot kattavat 99.1 %.

Taulukko 1: Tutkimukseen osallistuneet liitot keskusjärjestöittäin				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Liittoja yhteensä	26	32	22	80
Vastanneet	25	30	20	75
Vastauksia puuttuu	1	2	2	5

Vuosien 1994 ja 2001 tutkimuksissa ammattiliitoille tuotti vaikeuksia vastata täydellisesti kaikkiin kysymyksiin. Varsinkin ikärakennetta koskevan kysymyksen vastaukset olivat monesti puutteellisia. Osa liitoista hoidattaa jäsenrekisterinsä liiton ulkopuolella ja tällöin jäsenrakennetaulukoinnit on tilattava aina erikseen ja usein ne ovat maksullisia. Nämä ongelmat olivat tiedossa lomaketta laadittaessa ja lomakkeessa jätettiin vastaajan harkittavaksi se, mistä perusjoukosta rakennetiedot annetaan. Vastauksissa tämä merkitsee sitä, että suurin osa jäsenrakennetiedoista on saatu koko jäsenistöstä ja osa on taas ilmoittanut esim. ikärakenteen vain työssäkäyvien osalta. Tämä on huomioitu taulukoiden laadinnassa ja tekstissä kerrotaan, mitä ryhmiä taulukon tiedot koskevat. Iän lisäksi ongelma esiintyi lähinnä sukupuolijakaumassa. Toimialajakauma oli varsin hyvin selvillä ja oli luonnollista ilmoittaa se vain työssäkäyvien osalta.

Kokonaisjäsenmäärät, erityisryhmät, maksavat jäsenet ja ulkomailla työskentely olivat vastauksissa hyvin selvillä. Erityisryhmissä tulkintavaikeuksia on yhä vapaajäsenten osalla. Varsinkin SAK:ssa on liittoja, joissa pitkäaikaisen jäsenyyden ansiosta myönnetty vapaajäsenyys aiheuttaa virheitä, mikäli kaikki vapaajäsenet tulkitaan varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella oleviksi. Suuri osa vapaajäsenistä on yhä työelämässä mukana. Liitot ovat tarkentaneet rekistereitään näiden osalta, mutta kuitenkin on yhä mahdollista, että vapaajäsenissä on mukana työssäkäyviä jäseniä.

Vastaamatta jättäneiden liittojen tiedot on mahdollisuuksien mukaan haettu muista lähteistä. Kokonaisjäsenmäärät saa internetistä. Mikäli tietoja on jäänyt auki, taulukoinneissa käytetään aikaisempien tutkimusten perusteella laskettuja arvioita. Tämä ei juurikaan vääristä tuloksia, koska keskusjärjestöjen jäsenistä vastaamatta jättäneet liitot edustavat alle yhtä prosenttia.

2. JÄRJESTÄYTYMISTÄ KOSKEVAT KÄSITTEET

Keskeistä tutkimuksille ovat aiempien tutkimuksien mukaisesti käsitteet:

1. ammattiliitto
2. ammattiliiton jäsen
3. ammattiliiton potentiaalinen jäsen

Ammattiliitto määritetään tässä tutkimuksessa aiempien tutkimusten tavoin keskusjärjestöön kuuluvaksi liitoksi. Perusteluna tälle on esitetty (Kauppinen ja Köykkä 1991), että kyse on keskusjärjestön kautta tapahtuvasta kollektiivisesta etujen ajamisesta suhteessa työnantajiin. Ammattiliitolla tulee olla työnantajaan kohdistuvia, kollektiivisia edunvalvontaan tähtääviä tavoitteita. Pelkästään koulutukseen perustuvia tavoitteita ei lasketa ammatilliseksi järjestäytymiseksi.

Ammattiliiton jäsenyys voidaan määrittää kolmella tavalla:

1. Kaikki jäsenet katsotaan jäseniksi vaikka he olisivatkin eläkeläisiä, opiskelijoita, vapaajäseniä, lepääviä jäseniä, työttömiä tai muita varsinaisen työnantajaan kohdistuvan edunvalvonnan ulkopuolella olevia jäseniä.
2. Jäsenmaksunsa maksaneet ovat jäseniä.
3. Vain edunvalvonnan piirissä olevat ovat jäseniä.

Usein ammattiliiton jäseniksi katsotaan kaikki jäseniksi ilmoittautuneet. Aiempien tutkimusten tavoin kuitenkin tässä tutkimuksessa selvitetään myös muut edellä kuvatut jäsenmääräluvut.

Jäsenmääriä verrataan potentiaalisten jäsenten määrään järjestäytymisas-teen määrittämiseksi. Potentiaalisten jäsenten määrä otetaan työvoimati-lastoista ja potentiaalisiksi jäseniksi katsotaan palkansaajat ja työttömät. Tämä merkitsee sitä, että työvoimasta vähennetään yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet. Potentiaalisten jäsenten määrittely ei onnistu aina liitto-
tasolla. Joillain toimialoilla saattaa olla päällekkäisiä liittoja ja toisaalta taas jotkut liitot ovat niin monialaisia, ettei luotettavaa pohjaa potentiaa-
listen jäsenten laskemiselle ole.

Aiemmissä tutkimuksissa järjestäytymisastetta on käsitelty lähinnä kah-
della tavalla. Toisaalta on puhuttu kokonaisjärjestäytymisasteesta, mikä
tarkoittaa kaikkien jäsenten määrän suhteuttamista potentiaaliin jäse-
niin. Termi näyttää mahdottomalta. Toisaalla ovat siis esim. opiskelijat ja
eläkeläiset, kun taas luku, johon heidän määränsä suhteutetaan, ei näitä
ryhmiä sisällä. Parempi on puhua edunvalvonnan piirissä olevista jäse-
nistä ja heidän järjestäytymisasteestaan. Edunvalvonnan piirissä olevat
jäsenet lasketaan siten, että liittojen kokonaisjäsenmäärästä vähennetään
lomakkeessa selvitettävät erityisryhmät: eläkeläiset, vapaajäsenet ja opis-
kelijat. Liitoissa on jonkin verran yrittäjäjäseniä eikä myöskään heitä las-
keta edunvalvonnan piiriin kuuluviksi. He eivät ole mukana työvoimati-
lastoista lasketuissa potentiaalisissa jäsenissä eivätkä he voi kuulua liitto-
jen työttömyyskassoihin.

3. AMMATILLINEN JÄRJESTÄYTYMINEN

3.1. Järjestörakenteen muutokset

Vuosien 2001 ja 2004 välillä järjestökenttä on kokenut suhteellisen pie-
niä muutoksia verrattuna aiempiin työministeriön tutkimusajankohtiin.
Varsinkin vuoden 1994 tutkimuksen alla järjestökenttä koki suuria muu-
toksia. TVK:n liitot siirtyivät keskusjärjestön konkurssin myötä STTK:n
jäsenliitoiksi ja sen jälkeen maassa on ollut kolme suurta keskusjärjestöä.
Tilanne kuitenkin rauhoittui varsin pian ja järjestökentän muutokset ovat
rajoittuneet lähinnä keskusjärjestöjen sisällä tapahtuneisiin liittojen yh-
distymisiin.

Vuoden 1994 tutkimuksessa keskusjärjestöihin kuuluvia liittoja oli tutkimuksessa mukana 87. Vuoden 2001 lopussa liittojen määrä oli 81. Liittojen määrää vähensi ajankohtien välillä lähinnä kaksi suurta yhdistymistä, toinen SAK:ssa ja toinen STTK:ssa. Vuonna 2001 muodostettiin Palvelualojen ammattiliitto. Siihen kuuluvat aikaisempiin tutkimuksiin erillisinä liittoina vastanneet Liikealan ammattiliitto, Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan liitto, Kiinteistöyöntekijäin liitto ja Teknisten ja erikoisammattien liitto. Liitto edustaa yksityisiä palvelualoja. STTK:ssa taas lähinnä teollisuuden toimihenkilöitä edustavat Teknisten liitto, Suomen teollisuustoimihenkilöiden liitto, Rakennusteknisten ammattiliitto ja Svenska tekniska funktionärsförbundet perustivat yhteisen liiton, Toimihenkilöunionin, keväällä 2001. Myös nämä liitot vastasivat aiemmin kyselyyn erillisinä liittoina. Vuoden 2001 alussa STTK:n lähinnä valtion toimihenkilöitä edustava STTK-J muutti nimensä Pardiaksi.

Vuoden 2001 jälkeen suurin muutos on Tekstiili- ja Vaatetustyöväen liiton yhdistyminen Kemianliittoon keväällä 2004. Vuonna 2001 TEVA:ssa oli 16 000 jäsentä. Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttyyhdistys siirtyi AKAVA:sta SAK:n jäsenliitoksi vuonna 2002. Jäseniä liitossa oli tuolloin 1 800. Postin toimihenkilöliitto erosi kesällä 2003 STTK:n Pardiasta ja liittyi SAK:n jäseneksi. Liitossa on vuoden 2004 lopussa 3400 jäsentä. Auto- ja Konekaupan Unioni yhdistyi Metalliliittoon vuonna 2004. 3800-jäseninen liitto oli sitä ennen PAM:n yhteistyöjäsen.

STTK:ssa Pardiaan kuulunut Tietoliikenneliitto (6500 jäsentä) liittyi Toimihenkilöunioniin vuonna 2004. Toimiehtoliitto yhdistyi Kunnallisvirkamiesliiton kanssa vuoden 2005 alussa Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitoksi (JYTY). Toimiehtoliitossa oli vuonna 2001 5 900 jäsentä. Toimiehtoliiton jäsenet sisältyvät tässä tutkimuksessa Kunnallisvirkamiesliiton lukuihin vaikka muutos tapahtui vasta vuoden 2005 puolella.

3.2. Palkansaajakeskusjärjestöjen kokonaisjäsenmäärät

SAK:n, STTK:n ja AKAVA:n jäsenmäärät on laskettu yhteen niihin kuuluvien liittojen vastauksissaan antamista jäsenmääristä. Vastaamatta jättäneiden liittojen jäsenmäärät on saatu joko keskusjärjestöjen tai liittojen kotisivuilta. Jäsenmäärätiedot ovat ajankohdalta 31.12.2004.

Keskusjärjestöissä oli vuoden 2004 lopussa kaikkiaan 2 107 117 jäsentä. Vuonna 1989 vastaava luku oli 1 877 000, vuonna 1994 2 064 433 ja 2 082 265 vuonna 2001. Kokonaisjäsenmäärä on siten yhä hieman kasvanut.

Taulukko 2: Ammattiliittojen lukumäärä, yhteenlaskettu jäsenmäärä ja suhteellinen osuus keskusjärjestöittäin vuonna 2001				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Liittoja (kpl)	26	33	22	81
Jäseniä (1000)	1064	407	611	2082
Osuus järjestäytyneistä %	51.1	19.5	29.4	100.0

Taulukko 2b: Ammattiliittojen lukumäärä, yhteenlaskettu jäsenmäärä ja suhteellinen osuus keskusjärjestöittäin vuonna 2004				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Liittoja (kpl)	26	32	22	80
Jäseniä (1000)	1057	449	601	2107
Osuus järjestäytyneistä %	50.2	21.3	28.5	100.0

SAK on keskusjärjestöistä selvästi suurin. Sen kokonaisjäsenmäärä on vähentynyt 7 000 vuoteen 2001 verrattuna. AKAVA:n jäsenmäärä on kasvanut 42 000 ja STTK:n laskenut 10 000. Kaikkiaan kokonaisjäsenmäärän lisäystä on 25 000 jäsentä vuodesta 2001.

SAK:n suurin liitto en edelleen Kunta-alan ammattiliitto. Siinä on jäseniä n. 213 000. Palvelualojen ammattiliiton jäsenmäärä on 202 000. Metalliliitossa on jäseniä 170 000. AKAVA:n liitoista suurin on Opettajien ammattijärjestö. Siinä on 114 000 jäsentä. STTK:ssa suurimmat liitot ovat Toimihenkilöunioni, jossa on jäseniä 126 000, TEHY, jäseniä 124 000 JYTY, 71 000 jäsentä ja PARDIA, jossa on 70 000 jäsentä.

4. AMMATTILIITTOJEN JÄSENISTÖN KUVAUS

Kokonaisjäsenmäärän lisäksi liitoilta kysyttiin erityisryhmiin kuuluvien jäsenten määriä, jäsenistön sukupuoli- ja ikärakennetta, toimimista ulkomailla sekä maksavien jäsenten määriä. Näitä kuvataan seuraavassa keskusjärjestöittäin.

Erityisryhmien merkitys jäsenistössä on yhä huomattava. Näistä ryhmistä on edellisissä tutkimuksissa käytetty termiä varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevat jäsenet, mikä tarkoittaa tulosopimusten ulkopuolelle jäävää jäsenistön osaa. Näitä erityisryhmiä ovat eläkeläiset, opiskelijat, yrittäjät ja vapaaajaset ym. jäsenmaksusta pysyvästi tai tilapäisesti vapautetut ryhmät.

Taulukko 3: Erityisryhmiin kuuluvien määrä keskusjärjestöittäin 2001				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Eläkeläiset	159435	31973	47118	238526
Yrittäjät	369	8171	2346	10886
Opiskelijat	21924	73990	31845	127759
Vapaaajaset yms.	47799	1787	20090	69676
Yhteensä	229527	115921	101399	446847
N (1000)	1064	407	611	2082

Taulukko 4: Erityisryhmien osuus keskusjärjestöjen kokonaisjäsenmäärästä %				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Eläkeläiset	15.0	7.9	7.7	11.5
Yrittäjät	0.0	2.0	0.4	0.5
Opiskelijat	2.1	18.2	5.2	6.1
Vapaaajaset yms.	4.5	0.4	3.3	3.4
Yhteensä	21.6	28.5	16.6	21.5
N (1000)	1064	407	611	2082

Taulukko 3b: Erityisryhmiin kuuluvien määrä keskusjärjestöittäin 2004				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Eläkeläiset	194775	36440	75628	306843
Yrittäjät	552	8514	4426	13492
Opiskelijat	38258	88409	35024	161691
Vapaaajäsenet yms.	29389	3031	11696	44116
Yhteensä	262974	136394	126774	526142
N (1000)	1057	449	601	2107

Taulukko 4b: Erityisryhmien osuus keskusjärjestöjen kokonaisjäsenmääristä %				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Eläkeläiset	18.4	8.1	12.6	14.6
Yrittäjät	0.1	1.9	0.7	0.6
Opiskelijat	3.6	19.7	5.8	7.7
Vapaaajäsenet yms.	2.8	0.7	1.9	2.1
Yhteensä	24.9	30.4	21.1	25.0
N (1000)	1057	449	601	2107

Erityisryhmien osuus jäsenistöstä oli vuonna 2001 21.5 % ja vuonna 2004 se on 25 %. Osuus on kasvanut selvästi. Eläkeläisten osuus oli vuonna 2001 11.5 ja 2004 14.6 %. Opiskelijoilla vastaavat osuudet ovat 6.1 % ja 7.7 %. Yrittäjien osuus on pysynyt ennallaan. Heitä jäsenistössä on vuonna 2004 0.6 %. Vapaaajäsenten osuus on laskenut vuoden 2001 3.4 %:sta 2.1 %:iin vuonna 2004.

Vapaaajäsenten ja eläkeläisten määrittely joidenkin liittojen jäsenrekistereissä on epätarkka. Varsinkin SAK:ssa ja myös joissain STTK:n liitoissa vapaaajäsenyyden saa oltuaan liiton jäsen esim. 30 vuotta eikä vapaaajäsenten eläkkeelle siirtymistä ole rekistereissä tarkasti seurattu. Liitot ovat tarkistaneet rekistereitään tältä osin ja ainakin noin 23000 vapaaajäsentä on liittojen vastauksissa luokiteltu vuonna 2004 eläkeläisiksi. Vuonna 2001 tämä ryhmä olisi ilmoitettu vapaaajäseniksi. Eläkeläisten ja vapaaajäsenten yhteinen osuus on kuitenkin kohonnut vuoden 2001 14.9 %:sta 16.7 %:iin vuonna 2004.

Erityisryhmiin kuuluvia on suhteellisesti eniten AKAVA:ssa, 30.4 %. SAK:ssa osuus on 24.9 % ja STTK:ssa 21.1 %. Osuus on kohonnut kaikissa keskusjärjestöissä. SAK:ssa osuus oli vuonna 2001 21.6 %, AKAVA:ssa 28.5 % ja STTK:ssa 16.6 %.

4.1. Eläkeläisjäsenet

Eläkeläiset on suurin varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevien jäsenten ryhmä. Heitä on keskusjärjestöissä kaikkiaan 306 843, 14.6 % jäsenistöstä. Eläkeläisiä on eniten SAK:ssa, 18.4 %. STTK:ssa heitä on 12.6 % kokonaisjäsenmäärästä ja AKAVA:ssa 8.1 %.

4.2. Vapaaajäsenet ja lepäävät jäsenet

Vapaaajäsenten määrä on vuonna 2004 kaikkiaan 44 000. SAK:n jäsenistöstä vapaaajäseniä on 2.8 %, STTK:n jäsenistöstä 1.9 ja AKAVA:n 0.7 %. Lähinnä joissain SAK:n liitoissa vapaaajäsenissä voi olla rekistereiden tarkistuksista huolimatta eläkeläisiä ja myös työssäkäyviä.

4.3. Opiskelijajäsenet

Opiskelijajäsenten määrä liitoissa on kasvanut 128 000:sta vuonna 2001 162 000:een vuonna 2004. AKAVA:ssa opiskelijajäsenten osuus on 19.7 % kokonaisjäsenistöstä. STTK:ssa vastaava osuus on 5.8 % ja SAK:ssa 3.6 %. Opiskelijoiden osuus on kohonnut hieman kaikissa keskusjärjestöissä.

4.4. Yrittäjäjäsenet

Yrittäjäjäseniä on lähinnä vain AKAVA:ssa, 1.9 % kokonaisjäsenmäärästä. Yrittäjiä keskusjärjestöjen jäsenistössä on kaikkiaan 13 000.

4.5. Erityisryhmät ja niiden määrän kehitys keskusjärjestöittäin

Eläkeläisiä ja vapaajäseniä on eniten SAK:n liitoissa, kun taas AKAVA:ssa on runsaasti opiskelijoita. STTK:ssa on suhteellisesti saman verran eläkeläisiä kuin AKAVA:ssa, opiskelijoita taas saman verran kuin SAK:ssa ja vapaajäseniä puolestaan hieman enemmän kuin AKAVA:ssa, mutta vähemmän kuin SAK:ssa.

4.5.1. SAK

Eläkeläisiä on SAK:ssa vuonna 2004 n. 35 000 enemmän kuin vuonna 2001. Osuus jäsenistöstä oli vuonna 2001 15 % ja nyt se on 18.4 %. Tähän nousuun vaikuttaa kuitenkin se, että vapaajäseniä on alettu SAK:n liitoissa luokitella tarkemmin eläkeläisiksi. Edelleen suhteellisesti eniten eläkeläisiä on SAK:n liitoista Rautatieläisten liitossa, 51.5 % kokonaisjäsenmäärästä. Eläkeläisiä on paljon myös Paperiliitossa (34.3%), Postiliitossa (33.7 %), Viestintäalan ammattiliitossa (32.5%) ja Veturimiesten liitossa (32.1%). Näissä oli runsaasti eläkeläisiä jo aiempienkin tutkimusten mukaan vuosina 1994 ja 2001. Niissä kaikissa eläkeläisten osuus on kasvanut hieman.

Vapaajäsenten osuus on vähentynyt SAK:n liitoissa paljolti sen myötä, että heitä on alettu luokitella eläkeläisiksi. Vuonna 2001 SAK:ssa vapaajäseniä oli noin 18 000 enemmän kuin tässä tutkimuksessa. Ryhmän osuus koko jäsenistöstä on pudonnut samana aikana 4.5 %:sta 2.8 %:iin. Varsinkin joissain SAK:n liitoissa vapaajäseniin voi sisältyä myös työsäkäyviä pitkäaikaisen, yleensä ainakin 30-vuotisen, jäsenyyden ansiosta jäsenmaksuista vapautettuja. Nämä on tutkimuksessa pyritty karsimaan pois vapaajäsenistä, mutta kaikkien liittojen osalla tarkistuksia ei tehty.

Opiskelijoita SAK:ssa on vuonna 2004 3.6 % jäsenistöstä. Vuonna 2001 osuus oli 2.1 %. Suhteellisesti eniten opiskelijoita on edellisen tutkimuksen tavoin Sähköalojen ammattiliitossa (9.9%) ja Suomen muusikkojen liitossa (6.1%). Rakennusliitossa opiskelijoiden osuus on 6.4 % kokonaisjäsenmäärästä ja se on kohonnut vuodesta 2001. Selvimmin opiskelijoiden määrä on kohonnut Palvelualojen ammattiliitossa, jossa opiskelijoita on yli 10000 ja osuus jäsenistöstä on 5.2 %.

Yrittäjiä SAK:n liitoissa on vähän. Heitä on 0.1 % jäsenistöstä.

4.5.2. AKAVA

AKAVA:n jäsenistöstä opiskelijoita on vuoden 2004 lopussa 19.7 % , yli 88 000. Määrä on kasvanut liki 15 000 vuodesta 2001, jolloin osuus oli 18.2%. Kasvu oli huomattavaa myös aiemmin. Vuonna 1994 osuus oli 14.4 % ja määrä 47 000. Tradenomiliitossa, joka on melko uusi liitto, opiskelijoiden osuus on 60 %. Paljon opiskelijoita on edelleen Tekniikan akateemisten liitossa, jossa opiskelijoiden osuus on 39 % ja määrä 24 000, Suomen Ekonomiliitossa (31.7%) ja Insinööriliitossa (31.4%).

AKAVA:ssa on eläkeläisiä 8.1 % kokonaisjäsenmäärästä, mikä on lähes saman verran kuin vuonna 2001. Eläkeläisten määrä on nyt 36 000, kun se oli vuonna 2001 32 000. Suhteellisesti eniten eläkeläisiä on AKAVA:n liitoista Professoriliitossa (27.2%), Suomen Farmasialiitossa (25.8%), Metsänhoitajaliitossa (22.2%), Suomen Hammaslääkäriliitossa (20.8%) ja Kanttori-urkuriliitossa (20.7%). Määrällisesti heitä on selvästi eniten Opetusalan Ammattijärjestössä, noin 17 000 eli 15.1 %. OAJ:n eläkeläisten määrä on lisääntynyt 4000 vuodesta 2001 vuoteen 2004.

Yrittäjiä on AKAVA:n liitoissa 1.9 % eli suhteellisesti lähes saman verran kuin vuonna 2001 (2%). Myös yrittäjien määrä on samalla tasolla kuin vuonna 2001. Vuoden 2004 lopussa heitä oli n. 8 500, 400 enemmän kuin vuonna 2001. Eniten yrittäjiä on Suomen Hammaslääkäriliitossa (2100) ja Lääkäriliitossa (1500).

Vapaaajäseniä tai lepääviä jäseniä AKAVA:ssa on hyvin vähän, 0.7 %, vaikkakin heidän määränsä ja osuutensa on kasvanut hieman vuodesta 2001.

4.5.3. STTK

STTK:ssa eläkeläisten osuus on kasvanut selvästi vuodesta 2001. Heidän osuutensa kokonaisjäsenistöstä oli vuonna 2001 7.7 % kun se on nyt 12.6%. Valtaosa noususta aiheutuu kuitenkin SAK:n tavoin aiemmin vapaaajäseniksi luokiteltujen jäsenten luokittelemisesta nyt eläkeläisiksi. Kuitenkin eläkeläisten ja vapaaajäsenten yhteinen osuus on sekin kohonnut vuoden 2001 11 prosentista 14.5 prosenttiin vuonna 2004. Vuoden 2004 lopussa eläkeläisten määrä STTK:n liitoissa on 76 000. Suhteellisesti eniten eläkeläisiä on Meijerialan ammattilaisissa (39.5%). Lähes yhtä paljon heitä on Mediaunionissa (37.5 %) ja Konepäällystöliitossa (32.6 %). Määrällisesti eniten eläkeläisiä on edelleen Toimihenkilöunionissa, jossa on 30 000 eläkeläistä, mikä on 24 % liiton kokonaisjäsenmäärästä.

Vapaaajäseniä STTK:ssa on 1.9 % eli noin 12 000. Osuus on vähentynyt selvästi vuodesta 2001, koska vapaaajäseniä on alettu luokitella eläkeläisiksi. Vuonna 2001 vapaaajäsenten osuus kokonaisjäsenmäärästä oli 3.3 %. Vapaaajäseniä on eniten Mediaunionissa, 13.5 %.

Opiskelijajäseniä STTK:ssa oli 5.2 % vuonna 2001 ja nyt heitä on 5.8 %. Määrällisesti nousu on 31 000:sta 35 000:een. Opiskelijoita on lähinnä terveydenhoitoalan liitoissa, Lähi- ja Perushoitajaliitossa 24.4 %, Terveydenhoitajaliitossa 17.8 % ja TEHY:ssä 10.5 %. Lähi- ja Perushoitajaliitossa on 15 000 opiskelijajäsentä ja TEHY:ssä 13 000. Molemmissa liitoissa sekä opiskelijoiden osuus että lukumäärä ovat kasvaneet.

Yrittäjiä on STTK:n jäsenistöstä 0.7 %. Heidän lukumääränsä on 4 400, mikä on 2 100 enemmän kuin vuonna 2001. Uudet yrittäjäjäsenet ovat TEHY:ssä, jossa yrittäjiä on 2 300. Myynnin ja Markkinoinnin ammattilaisista heidän osuutensa on 6.2 % eli 1 600 yrittäjäjäsentä.

4.6. Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet

Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä saadaan vähentämällä edellä tarkasteltujen erityisryhmien määrät liittojen ilmoittamista kokonaisjäsenmääristä. Tämän erottelun yhtenä keskeisenä tarkoituksena on alunperin ollut mahdollistaa tutkimusasetelman vaatima vertailtavuus palkansaajien määrään työvoimatilastoissa. Eläkeläiset, opiskelijat ja yrittäjät jäävät siksi pois. Yrittäjiksi lasketaan virallisissa tilastoissa myös avustavat perheenjäsenet. Työttömät lasketaan kuuluvaksi varsinaisen edunvalvonnan piiriin.

Taulukko 5:

Keskusjärjestöjen jäsenmäärät ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet vuonna 2001.

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1064	407	611	2082
Erityisryhmät (1000)	230	116	101	447
Edunvalvonnan piirissä (1000)	834	291	510	1635
Edunvalvonnan piirissä (%)	78.4	71.5	83.4	78.5

Taulukko 5b:

Keskusjärjestöjen jäsenmäärät ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet vuonna 2004.

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1057	449	601	2107
Erityisryhmät (1000)	263	136	127	526
Edunvalvonnan piirissä (1000)	794	312	474	1581
Edunvalvonnan piirissä (%)	75.1	69.6	78.9	75.0

4.7. Työttömät

Työttömät lasketaan mukaan varsinaisen edunvalvonnan piiriin. Vuonna 1994 työttömyys oli pahimmillaan ja tuolloin työttömien osuus edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä oli 16.9 %. Edellisessä, vuoden 2001, tutkimuksessa työttömien osuus edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä oli 7.7 % ja se on pysynyt samana vuonna 2004. Työvoimatilaston mukaan työttömien osuus työvoimasta oli vuonna 1994 16.6 %. Vuonna 2001 työvoimatilaston mukainen työttömyysaste oli 9.1 % ja vuonna 2004 8.9 %. Työttömyysaste on alentunut hieman vuodesta 2001. Erot työvoimatutkimuksen ja tämän tutkimuksen mukaisessa työttömyysasteen kehityksessä ovat siten varsin pienet. Kaikki työttömät eivät kuitenkaan näy liittojen antamissa työttömien määrissä.

Taulukko 6:

Työttömien osuus kokonaisjäsenmäärästä ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä vuonna 2001.

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Jäseniä	1063715	406853	611697	2082265
Työttömiä	91285	8659	26272	126216
Työttömiä % kokonaisjäsenm.	8.6	2.1	4.3	6.1
Työttömiä % edunvalv.	11.4	3.0	5.1	7.7

Taulukko 6b:

Työttömien osuus kokonaisjäsenmäärästä ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä vuonna 2004.

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Jäseniä	1057222	448652	601243	2107117
Työttömiä	75495	14629	31191	121315
Työttömiä % kokonaisjäsenm.	7.1	3.3	5.2	5.8
Työttömiä % edunvalv.	9.5	4.7	6.6	7.7

Jäsenistössä on työttömiä yhteensä n. 121 000. Seuraavassa tarkastelussa työttömyys ilmoitetaan prosentteina kokonaisjäsenmäärästä.

SAK:ssa työttömiä on 75 500, mikä on 7.1 % kokonaisjäsenmäärästä. Työttömien osuus on suurin Puu- ja Erityisalojen liitossa, missä heitä on 11.3 % kokonaisjäsenmäärästä. Liki kymmenesosa on työttömänä myös Kunta-alan ammattiliitossa, Suomen Elintarviketyöläisten liitossa, Vies-tintäalan ammattiliitossa ja Palvelualojen ammattiliitossa, jossa heitä on liitoista määrällisesti eniten, 19 000.

STTK:ssa työttömien osuus on 5.2 %. Sen missään liitossa työttömien osuus ei ylitä 10 %. Korkein se on Mediaunionissa, 9.9 %. Määrällisesti työttömiä on eniten Toimihenkilöunionissa, 10 500.

AKAVA:ssa työttömien osuus kokonaisjäsenmäärästä on 3.3 %. Määrällisesti työttömiä on jäsenistössä 14 600 ja liitoista eniten työttömiä on Opetusalan ammattijärjestössä, 7 500, jossa työttömien osuus kokonaisjäsenmäärästä on 6.6 %.

4.8. Ulkomailla työskentely

Ulkomailla työskentelevien liittojen jäsenten määrä on ollut vähäinen kaikissa työministeriön järjestäytymistutkimuksissa. Vuonna 1994 ulkomailla työskenteleviä oli keskusjärjestöissä 11 900, vuonna 2001 12 000 ja vuonna 2004 8 300. Heidän määränsä liitoissa on siis yleisesti vähentynyt. Aiemmissa tutkimuksissa todettiin, että ulkomailla työskentelevät lähinnä hyvinkoulutetut, kansainvälisissä yhtiöissä työskentelevät johtajat, toimihenkilöt sekä asiantuntijat. Kansainvälistymisen myötä näiden määrä lienee kasvanut, muttei se näy keskusjärjestöjen jäsenistössä.

Taulukko 7: Ulkomailla työskentelevien osuus varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä keskusjärjestöittäin vuonna 2001.				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Edunvalvonnan piirissä (1000)	834	291	510	1635
Ulkomailla työskentelevät	2720	5201	4087	12008
Ulkomailla työskentelevät %	0.3	1.8	0.8	0.7

Taulukko 7b: Ulkomailla työskentelevien osuus varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä keskusjärjestöittäin vuonna 2004.				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Edunvalvonnan piirissä (1000)	794	312	474	1581
Ulkomailla työskentelevät	1286	4949	2105	8340
Ulkomailla työskentelevät %	0.2	1.6	0.4	0.5

AKAVA:ssa ulkomailla työskenteleviä on suhteellisesti eniten Tieteentekijöiden liitossa (3.1%), Metsänhoitajaliitossa (3.1%) , Tekniikan Akateemisten liitossa (2.3%) ja Ekonomiliitossa, (2.1%). Tekniikan akateemisten liitossa ulkomailla työskenteleviä on n. 1 500 ja Ekonomiliitossa 900.

STTK:n liitoista eniten ulkomailla työskentelee TEHY:n jäseniä, joista on ulkomailla 800. Pardian jäseniä työskentelee ulkomailla 650. SAK:n liitoista Merimies-unionilla on 500 ja Rakennusliitolla 250 ulkomailla työskentelevää jäsentä.

4.9. Maksavat jäsenet

Maksavia jäseniä ovat kaikki, jotka maksavat jäsenmaksua eikä kyselylomakkeessa tehty erotteluja tarkasteltujen erityisryhmien jäsenmaksuisista. Liitoissa on niiden osalta erilaisia muuttuvia käytäntöjä. Jo edellisessä tutkimuksessa voitiin vastausten perusteella kuitenkin arvioida, että useimmiten liitoissa opiskelijat, eläkeläiset ja vapaaajaset eivät maksa jäsenmaksua. Kaikki jäsenet maksavat jäsenmaksua 14 liitossa. Nämä ovat lähinnä pieniä liittoja. Tyypillistä on, että SAK:ssa eläkeläiset on vapautettu jäsenmaksusta ja sen liittojen vapaaajaset on runsaasti pitkän jäsenyysajan (esim. 30 v.) vuoksi jäsenmaksusta vapautettuja. Tämä ryhmä on siirtymässä eläkkeelle ja tietoviiveiden takia raja vapaaajaseten ja eläkkeellä olevien jäsenten välillä on rekistereissä häilyvä.

AKAVA:ssa on kahdeksan liittoa, jossa jäsenmaksu peritään kaikilta jäseniltä. Nämä ovat melko pieniä liittoja ja usein ammattiin sidottuja. Jotkut AKAVA:n liitot perivät opiskelijajäseniltä maksun. Yrittäjäjäseniltä maksu peritään ja heitä on lähinnä AKAVA:ssa.

Taulukko 8: Maksavat jäsenet ja osuus kokonaisjäsenmäärästä % vuonna 2001				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1064	407	611	2082
Maksavat jäsenet	803395	348827	471879	1624101
Maksavat jäsenet %	75.5	85.7	77.2	78.0
Edunvalvonnan piirissä (1000)	834	291	510	1635

Taulukko 8b: Maksavat jäsenet ja osuus kokonaisjäsenmäärästä % vuonna 2004				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1057	449	601	2107
Maksavat jäsenet	771979	369888	483569	1612307
Maksavat jäsenet %	73.0	82.3	80.5	76.5
Edunvalvonnan piirissä (1000)	794	312	474	1581

SAK:ssa kaikki edunvalvonnan piirissä olevat eivät maksa jäsenmaksua, mikä näkyi myös vuoden 2001 tutkimuksessa. Tämä heijastanee muista keskusjärjestöistä poikkeavaa vapaajäsenyyttä. Osa vapaajäsenistä on vielä työelämässä mukana. AKAVA:ssa ja STTK:ssa taas maksavia jäseniä on enemmän kuin edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä. Niissä on opiskelijoita ja yrittäjiä enemmän kuin SAK:ssa ja osa opiskelijoista ja kaikki yrittäjät ovat jäsenmaksun piirissä.

4.10. Naiset ammattiliitoissa

Enemmistö järjestäytyneistä on naisia, 53.1 %. Vuonna 2001 osuus oli sama. Naisten osuus lasketaan kokonaisjäsenmäärästä, mikä on kasvanut 25 000 vuodesta 2001, ja myös naisten määrä on lisääntynyt. Lisäystä on liki 15 000 jäsentä vuodesta 2001. AKAVA:ssa naisten määrä on kasvanut 19 000 ja SAK:ssa 6 500. STTK:ssa naisten määrä on puolestaan vuonna 2004 9 500 pienempi kuin vuonna 2001.

Taulukko 9:

Naisten osuus kokonaisjäsenmäärästä keskusjärjestöittäin 2001

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1064	407	611	2082
Naisten määrä	483752	201473	418998	1104223
Naisia %	45.5	49.5	68.5	53.0
Jäseniä	1063715	406853	611697	2082265

Taulukko 9b:

Naisten osuus kokonaisjäsenmäärästä keskusjärjestöittäin 2004

	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1057	449	601	2107
Naisten määrä	490297	220314	408455	1119066
Naisia %	46.4	49.1	68.0	53.1
Jäseniä	1057222	448652	601243	2107117

Suuret naisvaltaiset terveydenhoitoalan liitot, TEHY ja SuPer, ovat STTK:n jäsenliittoja ja se näkyy naisten osuudessa. STTK:ssa naisten osuus kokonaisjäsenmäärästä on 68.0 %. AKAVA:ssa naisia on jäsenistöstä liki puolet ja SAK:ssa 46.4 %. Osuudet vastaavat keskusjärjestöjen omia jäsentutkimustietoja. STTK:n toimihenkilöbarometrissa 2005 naisvastaajien osuus on 69 % (Toimihenkilöbarometri 2005). AKAVA:ssa taas naisten osuus jäsenjärjestöjen palkansaajajäsenistä on 54 % vuoden 2005 alussa (Työmarkkinatutkimus 2004). Se on hieman enemmän kuin tämän tutkimuksen mukainen osuus kaikista jäsenistä. Opiskelijajäsenissä on ilmeisesti enemmän miehiä kuin naisia. SAK:n järjestötutkimuksen mukaan naisten osuus vuonna 1998 oli 46 % liittojen jäsenistöstä (SAK:n järjestötutkimus 2000). Sama osuus ilmoitetaan myös keskusjärjestön internet-sivuilla. SAK:n uusi järjestötutkimus suoritettiin keväällä 2005 eivätkä sen tiedot ole vielä käytössä.

Seuraavassa taulukossa kuvataan, miten nais- ja miesvaltaiset liitot eri keskusjärjestöissä jakautuvat.

Taulukko 10: Nais- ja miesvaltaisuus ammattiliitoissa keskusjärjestöittäin				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Miehiä vähintään 61 %	57.7	28.1	50.0	43.8
Osuudet 0-60 %	26.9	28.1	13.6	23.8
Naisia vähintään 61 %	15.4	43.8	36.4	32.5
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
N	26	32	22	80

Taulukossa 10 liitto tulkitaan mies- tai naisvaltaiseksi, jos sukupuolen osuus on vähintään 61 % jäsenistöstä. Tällä perusteella kaikista keskusjärjestöjen tutkimuksessa mukana olevista liitoista 44 % on mies- ja 33 % naisvaltaisia. Miesvaltaisia liittoja on etenkin SAK:ssa, 58 %. STTK:n liitoista miesvaltaisia on 50 % ja AKAVA:n liitoista vain 28 %. Naisvaltaisia liittoja on taas eniten AKAVA:ssa, 44 %. STTK:ssa naisvaltaisia on 36 % liitoista. SAK:n liitoista naisvaltaisia on 15 %. AKAVA:n liitoista 28 %:ssa kummankaan sukupuolen osuus ei ylitä 60 %. SAK:ssa tällaisia liittoja on 27 % ja STTK:ssa 14 %. STTK:ssa liitot ovat siten yhä eniten ja AKAVA:ssa taas vähiten sukupuolittain eriytyneet.

4.11. Ikärakenne

Ammattiliittojen jäsenistön ikärakenteesta saadaan vastauksien perusteella yhä vain epätarkka yleiskuva. Tämä aiheutuu siitä, että useilla liitoilla ei ole lisäkustannuksitta mahdollista tulostaa ikärakennetaulukoita ja valmiit taulukot eivät taas ole aina keskenään vertailukelpoisia. Ikärakennetiedot puuttuvat 14 liiton vastauksista. Näistä 6 on STTK:n, 5 SAK:n ja 3 AKAVA:n liittoja. Valtaosa, 52, ikärakennekysymykseen vastanneista liitoista on sisällyttänyt mukaan kaikki jäsenet ja 14 liittoa on ilmoittanut ikäjakauman, jossa eivät ole mukana eläkeläiset, opiskelijat tai muut erityisryhmät. Näin ollen vain noin kaksi kolmannesta vastauksista on keskenään vertailukelpoisia. Seuraavissa taulukoissa esitetään ikärakenne liittojen kokonaisjäsenmäärän mukaisena. Mukana on 52 liittoa ja niiden kokonaisjäsenmäärä on 1211 000 eli 58 % kaikkien liittojen jäsenmäärästä. SAK:n osalta peitto on 57 %, AKAVA:n osalta 41 % ja STTK:n osalta 71 %.

Taulukko 11: Liittojen jäsenet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2004 %.				
miehet	SAK	AKAVA	STTK	YHT.
-29	17.4	34.7	8.1	18.0
30-39	17.0	23.1	18.2	18.4
40-49	21.3	17.9	25.4	21.8
50-59	22.7	14.4	27.6	22.5
60-	21.5	10.0	20.7	19.3
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
N	339796	102019	152353	594168
naiset	SAK	AKAVA	STTK	YHT.
-29	19.1	30.8	12.1	17.6
30-39	16.3	27.5	18.4	18.7
40-49	16.5	21.4	29.1	22.7
50-59	20.5	14.8	29.8	23.8
60-	27.6	5.6	10.6	17.2
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
N	264501	81469	271303	617273
yhteensä	SAK	AKAVA	STTK	YHT.
-29	18.1	32.9	10.7	17.8
30-39	16.7	25.0	18.3	18.5
40-49	19.2	19.4	27.8	22.3
50-59	21.7	14.6	29.0	23.2
60-	24.2	8.0	14.2	18.2
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0
N	604297	183488	423656	1211441

Ikärakennetaulukot kuvaavat liittojen kokonaisjäsenistöä, johon sisältyy runsaasti eläkeläisiä ja opiskelijoita. Tästä syystä taulukon 11 lukuun vaikuttaa ratkaisevasti se, että SAK:ssa on paljon eläkeläisiä ja AKAVA:ssa taas paljon opiskelijoita verrattuna muihin keskusjärjestöihin.

5. JÄSENISTÖ TOIMIALOITTAIN

5.1. Päätoimialat

Toimialaluokittelu on aiempien tutkimusten mukainen. Pääluokat ovat teollisuus, yksityiset palvelualat, julkiset palvelualat ja alkutuotanto. Julkisen sektorin työnantajina erotetaan valtio, kunnat ja seurakunnat. Vuosien 1994 ja 2001 välillä monet julkiset palvelut yksityistettiin. Posti muuttui osakeyhtiöksi vuonna 1994 ja Valtionrautatiet vuonna 1995. Telemiikenne eriytettiin postista vuonna 1998. Vuoden 2001 tutkimuksessa posti ja tele sekä rautatieliikenne luokiteltiin kuitenkin vielä julkiseksi eikä yksityiseksi palveluksi. Tämä tehtiin vertailtavuuden parantamiseksi. Nyt tästä on luovuttu ja posti, tele ja rautatieliikenne on taulukoissa vuoden 2004 tiedoissa laskettu yksityiseksi palveluksi. Toimialataulukoissa ovat mukana edunvalvonnan piiriin kuuluvat liittojen jäsenet.

Taulukko 12: Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen toimialoittain (%) vuonna 2001.				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Teollisuus	43.6	18.7	18.2	31.2
Yksit. palvelut	27.9	26.0	28.0	27.6
Julk. palvelut	27.1	55.1	52.4	40.0
Alkutuotanto	1.4	0.2	1.4	1.2
Yhteensä	100	100	100	100
N	834130	290877	510278	1635285

Taulukko 12b: Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen toimialoittain (%) vuonna 2004.				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Teollisuus	43.7	21.1	16.9	31.2
Yksit. palvelut	29.7	23.3	26.9	27.6
Julk. palvelut	24.7	55.2	54.8	39.8
Alkutuotanto	1.8	0.4	1.4	1.4
Yhteensä	100	100	100	100
N	794237	312202	474447	1580886

Edunvalvonnan piirissä olevista liittojen jäsenistä 39.8 % toimii julkisella sektorilla. Teollisuudessa heistä on vuonna 2004 31.2 % Teollisuuteen lasketaan myös rakentaminen. Yksityisillä palvelualoilla liittojen palkansaajajäsenistä on 27.6 %. Tähän ryhmään kuuluvat mm. kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta, rahoitus, vakuutus ja liike-elämän palvelut sekä liikenne. Alkutuotannossa järjestöjen edunvalvonnan piirissä olevista toimii 1.4 %. Vuoden 2001 palkansaajajäsenistön toimialarakenne poikkeaa vain vähän vuoden 2004 rakenteesta.

SAK:ssa teollisuudessa työskentelee 43.7 % palkansaajista, kun taas AKAVA:a ja STTK:a leimaavat julkisten palvelujen toimialat. AKAVA:ssa julkisissa palveluissa toimii 55.2 % ja STTK:ssa 54.8 % järjestäytyneistä palkansaajista. SAK:n internet-sivuilla ilmoitetaan teollisuuden osuudeksi 47 prosenttia, yksityisten palvelujen osuudeksi 20 prosenttia, julkisen sektorin osuudeksi 22 prosenttia ja kuljetusalojen osuudeksi 11 prosenttia. Erot taulukon 12b lukuihin ovat melko pienet. Teollisuuden osuus on SAK:n lukujen mukaan hieman suurempi ja julkisten palvelujen osuus taas vähän pienempi kuin tämän tutkimuksen perusteella lasketut osuudet. STTK:n toimihenkilöbarometrin vastaajista taas valtion, kuntien ja terveydenhuollon palveluksessa toimii yhteensä 57 % (Toimihenkilöbarometri 2005). Tämä vastaa hyvin tämän tutkimuksen julkisten palvelujen osuutta, sillä terveydenhuoltoalalla työskentelevistä hiukan yli kymmenesosa on yksityisellä sektorilla ja terveydenhuollossa toimii STTK:n barometrin mukaan 33 % jäsenistöstä. Teollisuuden osuus on toimihenkilöbarometrin mukaan STTK:ssa 20 %, kun osuus tässä tutkimuksessa on 17 %. AKAVA:n työmarkkinatutkimuksen mukaan työssä olevien työnantajista 45 % on yksityisiä (Työmarkkinatutkimus 2004), mikä on lähes sama osuus kuin tässä tutkimuksessa.

5.2. Julkisen sektorin järjestäytyneet palkansaajat

Taulukko 13: Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen julkisella sektorilla vuonna 2001.				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Valtio	6.2	14.0	12.4	9.5
Kunnat	19.2	40.6	37.5	28.7
Seurakunta	0.3	1.8	1.4	0.9
Muu julk.	1.4	0.3	0.3	0.9
Yhteensä	27.1	56.7	51.6	40.0
N	225748	160328	267568	653644

Taulukko 13b: Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen julkisella sektorilla vuonna 2004.				
	SAK	AKAVA	STTK	YHT
Valtio	3.4	14.3	14.0	8.7
Kunnat	20.4	38.9	39.0	29.6
Seurakunta	0.3	1.7	1.8	1.0
Muu julk.	0.7	0.3	0.0	0.4
Yhteensä	24.8	55.2	54.8	39.7
N	196440	172277	259909	628626

Yleisin liittojen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten julkisen sektorin työnantaja on kunta. Sen palveluksessa näistä on 29.6 % eli kolme neljännestä julkisen sektorin koko osuudesta. Valtion palveluksessa järjestäytyneistä palkansaajista on 8.7 % ja seurakuntien 1.0 %. Kuntien osuus on kohonnut n. 1 % ja valtion osuus alentunut 1 % vuodesta 2001. Muun julkisen sektorin, kuten säätiöiden tai valtionapulaitosten, palveluksessa järjestäytyneistä palkansaajista on 0.4 %.

Tulokset ovat keskusjärjestöjen osalta likimain samat kuin järjestöjen omissa tutkimuksissa saamat tulokset. AKAVA:ssa kunta on työnantajana 37 ja valtio 13 prosentille työssä olevista jäsenistä (Työmarkkinatutkimus 2004). STTK:ssa kunnan osuus on 41 ja valtion 14 prosenttia (Toimihenkilöbarometri 2005). SAK:n jäsenistöstä on taas järjestötutkimuksen mukaan 20 prosenttia kunnan ja 5 prosenttia valtion palveluksessa (Laukkanen 2001,15).

5.3. Toimialojen muutos keskusjärjestöittäin

Keskusjärjestöittäinen järjestäytymiskyselyihin perustuva toimialakehitys esitetään taulukossa 14. STTK:n osalta vuoden 1989 tiedot sisältävät myös TVK:n luvut. Aikavertailu ei ole yksityistämisen aiheuttamien luokittelun muutosten takia kovin luotettava.

SAK:ssa muutokset toimialoissa ovat melko vähäisiä. Sen sijaan AKAVA:ssa ja STTK:ssa näkyy huomattava yksityisten palvelualojen kasvu vuodesta 1994. Tämä johtuu varmasti osin valtionyritysten muuttumisesta yksityisiksi pörssiyrityiksi. Julkisten palvelujen osuus on STTK:ssa kohonnut ja AKAVA:ssakin pysynyt ennallaan vuonna 2004 verrattuna vuoteen 2001. Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten mukaan valtion ja kuntien julkisten palvelujen piirissä oli vuonna 2004 enemmän henkilöstöä kuin vuonna 2001. Eniten julkisissa palveluissa kasvoi kuitenkin yksityinen sektori.

Taulukko 14:						
Toimialat keskusjärjestöittäin 1989, 1994, 2001 ja 2004 %						
Kaikki		1989	1994	2001	2004	
Teollisuus		34.9	32.1	31.2	31.2	
Yksityiset palvelut		22.6	25.2	27.6	27.6	
Julkiset palvelut		40.0	40.8	40.0	39.8	
Alkutuotanto		2.2	1.1	1.2	1.4	
Yhteensä		100.0	100.0	100.0	100.0	
N (1000)		1 576	1 678	1 635	1 581	
SAK		1989	1994	2001	2004	
Teollisuus		45.3	42.1	43.6	43.7	
Yksityiset palvelut		24.3	29.4	27.9	29.7	
Julkiset palvelut		27.9	26.5	27.1	24.7	
Alkutuotanto		2.2	1.6	1.4	1.8	
Yhteensä		100.0	100.0	100.0	100.0	
N (1000)		900	911	834	794	
AKAVA		1989	1994	2001	2004	
Teollisuus		17.3	18.2	18.7	21.1	
Yksityiset palvelut		15.7	17.5	26.0	23.3	
Julkiset palvelut		64.5	61.2	55.1	55.2	
Alkutuotanto		0.5	0.3	0.2	0.4	
Muut		2.0	2.8	-	-	
Yhteensä		100.0	100.0	100.0	100.0	
N (1000)		183	237	291	312	
STTK		1989	1994	2001	2004	
	STTK	TVK	YHT			
Teollisuus	56.6	9.4	22.3	20.9	18.2	16.9
Yksityiset palv.	9.6	24.7	20.6	21.4	28.0	26.9
Julkiset palv.	28.3	63.6	54.0	56.2	52.4	54.8
Alkutuotanto	5.1	2.3	3.0	0.6	1.4	1.4
Muut	0.4	-	0.1	0.9	-	-
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
N (1000)	129	344	473	530	510	474

6. JÄRJESTÄYTYMISASTE

Järjestäytymistä mitataan liittojen jäsenmäärien suhteella potentiaalsiin jäseniin, joiden määrä saadaan työvoimatilastoista. Potentiaalisia jäseniä ovat palkansaajat ja työttömät. Palkansaajat kattavat työlliset, joista on poistettu yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet. Järjestäytymisastetta on aiemmissa sitä selvittävässä raporteissa kuvattu kolmella tavalla.

1. Kokonaisjärjestäytymisaste on kaikkien keskusjärjestöjen jäsenten määrän suhde potentiaalsiin jäseniin.
2. Järjestäytymisaste kuvataan ammattijärjestöjen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrän suhteena potentiaalsiin jäseniin.
3. Järjestäytymisaste lasketaan liitoittain eri osaryhmille järjestäytyneiden ja potentiaalisten jäsenten määrän suhteena.

Kokonaisjärjestäytymisaste vääristää järjestäytymistä. Siinä verrataan mm. eläkeläisten ja opiskelijoiden määrän kehitystä jäsenistössä yleiseen palkansaajien ja työttömien määriin, joihin nämä ryhmät eivät sisälly. Järjestäytymisaste voi näin nousta yli sadan prosentin. Kyse on aivan eri perusjoukoista.

Selkein tapa kuvata järjestäytymisastetta on tarkastella samaa perusjoukkoa. Järjestöjen edunvalvonnan piirissä olevat on laskettu siten, että kokonaisjäsenmäärästä on vähennetty eläkeläiset, opiskelijat, vapaajäsenet ja yrittäjät. Työvoimatilastoissa määrittely on sama ja edunvalvonnan piirissä olevat sisältyvät palkansaajien ja työttömien yhteismäärään. Näiden suhteesta muodostuu edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste.

Järjestäytymisasteen muodostaminen liitoittaisista luvuista lasketaan jäsenmäärän suhteena liittojen alaan kuuluvien potentiaalisten jäsenten määrään. Yleisimmin tämä voisi toimia toimialaluokittelun pohjalta, mutta liittorakenne ei kuitenkaan ole aina toimialapohjainen. Siksi potentiaalisten jäsenten määrää on kysytty liitoilta itseltään ja näitä arvioita verrataan sitten liittojen jäsenmääriin. Jäsenmääräperuste voi vastauksissa kuitenkin olla joko kokonaisjäsenmäärä tai edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä.

6.1. Kokonaisjärjestäytymisaste

Taulukko 15: Kokonaisjärjestäytymisaste				
	1989	1994	2001	2004
Ay-jäseniä	1901000	2064000	2082000	2107000
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2293000
Kokonaisjärjestäytymisaste	86.7	96.5	90.6	91.9

Ammattijärjestöjen jäsenten lukumäärä on lisääntynyt vuodesta 2001 liki 25 000. Palkansaajien ja työttömien yhteismäärä on taas hieman alentunut, mikä merkitsee vähäistä järjestäytymisasteen nousua.

6.2. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste lasketaan vertaamalla ammattiliittojen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrää palkansaajien ja työttömien määrään. Taulukossa 16 esitetään myös aiempien tutkimusten luvut.

Taulukko 16: Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste vuosina 1989, 1994, 2001 ja 2004.				
	1989	1994	2001	2004
Ay-jäseniä	1901000	2064000	2082000	2107117
Jäsenistön erityisryhmät	325000	386000	447000	526142
Edunvalvonnan piirissä	1576000	1678000	1635000	1580975
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2292700
Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste	71.9	78.5	71.2	69.0

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste on vuoden 2004 lopussa 69.0 %. Vuoden 2001 lopussa järjestäytymisaste oli 71.2 %. Järjestäytymisaste on siis 2.2 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2001.

6.2.1. Järjestäytymisaste sukupuolittain

Sukupuolittainen järjestäytymisen tarkastelu perustuu osittain arvioon. Taulukossa 17b esitetään ensin sukupuolittainen työvoiman määrä vuonna 2004 työvoimatilaston mukaan. Työvoimasta on naisia 48.1 % ja miehiä 51.9 %. Tästä vähennetään yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet, joista kaksi kolmasosaa on miehiä. Näin saadaan potentiaalisten nais- ja miesjäsenten määrät, mitkä ovat lähes yhtäsuuret. Potentiaalisia jäseniä ovat työvoimatilaston palkansaajat ja työttömät. Vuonna 1994 naisten osuus potentiaalisista jäsenistä oli 52.2 % kun se on vuonna 2004 50.1 %. Liittojen potentiaalisten miesjäsenten määrä on vähentynyt n. 7000 ja naisten taas lisääntynyt 2000 vuodesta 2001.

Taulukossa 17 esitetään myös liittojen vastauksista lasketut ay-jäsenten määrät sukupuolittain. Vastauksissa määrät ilmoitettiin osuutena kokonaisjäsenmäärästä eli luvuissa ovat mukana kaikki liittojen jäsenet. Näistä naisia on 53.1 % ja miehiä 46.9 %. Osuudet olivat liki samat vuonna 2001.

Taulukko 17: Ammattiliittojen potentiaaliset mies- ja naisjäsenet 2001			
	miehet	naiset	yht
Työvoima	1357000	1248000	2605000
Yrittäjät	207000	100000	307000
Potentiaaliset jäsenet	1150000	1148000	2298000
Ay-jäsenet	978042	1104223	2082000

Taulukko 17b: Ammattiliittojen potentiaaliset mies- ja naisjäsenet 2004			
	miehet	naiset	yht
Työvoima	1346700	1247000	2593700
Yrittäjät	204000	97000	301000
Potentiaaliset jäsenet	1142700	1150000	2292700
Ay-jäsenet	988051	1119066	2107117

Sukupuolittaisen edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteen laskemisessa oletetaan aiempien tutkimusten tavoin, että miesten ja naisten osalla erityisryhmien osuus on suhteellisesti sama, 25 % kokonaisjäsenmäärästä. Tällä perusteella edunvalvonnan piirissä on vuoden 2004 lopussa ollut 741 000 miestä ja 840 000 naista. Kun nämä suhteutetaan potentiaalisten jäsenten määriin saadaan naisten edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteeksi 73 % ja miesten järjestäytymisasteeksi 64.9 %.

Taulukko 18:

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste
sukupuolittain vuonna 2001.

	miehet	naiset	yht
Edunvalvonnan piirissä	768158	867260	1635418
Potentiaaliset jäsenet	1150000	1148000	2298000
Järjestäytymisaste (%)	66.8	75.6	71.2

Taulukko 18b:

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste
sukupuolittain vuonna 2004

	miehet	naiset	yht
Edunvalvonnan piirissä	741337	839638	1580975
Potentiaaliset jäsenet	1142700	1150000	2292700
Järjestäytymisaste (%)	64.9	73.0	69.0

Vuoden 2001 tutkimuksessa naisten järjestäytymisaste oli 75.6 % ja miesten 66.8 %. Miehillä laskua olisi siten 1.9 % ja naisilla 2.6 %. Kaikkiaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste on laskenut 2.2 % vuodesta 2001 ja se on 69.0 %.

6.2.2. Järjestäytymisaste toimialoittain

Toimialoittaista järjestäytymistä tarkastellaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytyneiden osalta. Toimialaluokituksessa posti ja teleliikenne sekä rautatieliikenne on luettu taulukoissa yksityiseksi palveluksi. Edellisessä vuoden 2001 tutkimuksessa ne laskettiin vielä julkisiksi palveluiksi. Alat ovat korkeasti järjestäytyneitä ja luokitusmuutos nostaa siten hieman yksityisten palvelujen järjestäytymisastetta.

Tutkimuksissa käytetyssä toimialamuuttujassa on päällekkäin kaksi muuttujaa, toimialan lisäksi työnantaja. Potentiaaliset jäsenet on aiemmissa tutkimuksissa laskettu työvoimatilastoista ensisijaisesti työnantajittain. Tällöin julkisen sektorin harjoittama muu kuin julkisten palvelujen toimialaan kuuluva toiminta on potentiaalisten jäsenten määrää arvioitaessa laskettu julkiseksi palveluksi. Tämä heikentää toimialoittaisen järjestäytymisasteen luotettavuutta, sillä ei ole varmaa, miten vastaajaliitot ovat nämä toimialat esittäneet. Vuosien 1989, 2001 ja tämän tutkimusten toimialaa koskevien vastausten perusteella voi kuitenkin todeta, että myös vastauksissa työnantaja näyttää olevan ensisijainen luokittelukriteeri ja virhe jää siten melko vähäiseksi. Luokitus on vuoden 2004 työvoimatilastojen mukaan epävarma 94 000 palkansaajalla. Valtion palveluksessa näistä on 37 000 ja kuntien 57 000. Vastauksissaan mm. Kunta-alan ammattiliitto ja Kunnallisvirkamiesliitto ovat ilmoittaneet lähes kaikkien jäsentensä toimivan julkisissa palveluissa. Myös terveydenhuoltoalalla luokitteluperusteena vastauksissa on ensisijaisesti työnantaja.

Työttömät ovat mukana potentiaalisten jäsenten lukumäärässä. Vuosien 1989 ja 1994 järjestäytymistä koskevissa tutkimuksissa työttömien määrä on laskettu alakohtaisista työttömyysprosentteista ja kantalukuna on ollut alan työvoiman määrä. Myöhemmissä tutkimuksissa työttömien määrä on otettu työvoimatutkimuksesta. Erilainen tapa esittää työttömien määrä saattaa vaikuttaa huomattavastikin varsinkin vertailussa vuoteen 1994, jolloin työttömyysluvut olivat hyvin korkeita.

Taulukko 19: Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste toimialoittain vuonna 2001					
	teolli- suus	yks. palv.	julk. palv.	alk.	yht.
Järjestäytyneet	510803	450758	653607	20117	1635285
Potentiaaliset jäs.	609300	814400	754600	34500	2298000
Järjestäytymisaste	83.8	55.3	86.6	58.3	71.2

Taulukko 19b: Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste toimialoittain vuonna 2004					
	teolli- suus	yks. palv.	julk. palv.	alk.	yht.
Järjestäytyneet	493709	436232	628626	22319	1580975
Potentiaaliset jäs.	574000	882100	717300	28800	2292700
Järjestäytymisaste	86.0	49.5	87.6	77.5	69.0

Julkisella sektorilla järjestäytymisaste on korkein, 88 % ja myös teollisuudessa se on varsin korkea 86 %. Maa- ja metsätaloudessa järjestäytymisaste on 78 %. Vähäisintä järjestäytyminen on yksityisillä palveluiloilla, jossa järjestäytymisaste on 50 %. Näyttää siis siltä, että järjestäytyminen on kohonnut teollisuudessa ja julkisissa palveluissa ja alentunut yksityisissä palveluissa.

6.2.3. Julkisen sektorin järjestäytyneisyys

Julkisella sektorilla kyse on lähinnä julkisesta työnantajasta. Työvoimatilastossa ei eroteta seurakuntia työnantajana. Seurakuntien työntekijöiden määrä on otettu kirkon vuosikatsauksesta 2002 (Salonen 2002) ja määrä on vähennetty yksityisen sektorin palkansaajista.

Taulukko 20: Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste julkisella sektorilla vuonna 2001				
	valtio	kunnat	srk:t	yht.
Järjestäytyneet	162186	476751	14707	653644
Potentiaaliset jäsenet	192200	542400	20000	754600
Järjestäytymisaste %	84.4	87.9	73.5	86.6

Taulukko 20b: Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste julkisella sektorilla vuonna 2004				
	valtio	kunnat	srk:t	yht.
Järjestäytyneet	137925	468004	16273	628626
Potentiaaliset jäsenet	155600	541000	20700	717300
Järjestäytymisaste %	88.6	86.5	78.6	87.6

Julkisella sektorilla järjestäytyminen on korkeinta valtion palveluksessa olevilla, 89 %. Kunnissa järjestäytymisaste on 87 % ja seurakunnissa 79%. Valtion palveluksessa olevien järjestäytyminen on lisääntynyt selvästi vuodesta 2001, jolloin järjestäytymisaste oli 84 %. Kunnan palveluksessa olevien osalla taas järjestäytyminen on yhden prosenttiyksikön alempi kuin vuonna 2001.

6.3. Liittojen arviot järjestäytymisasteesta

Ammattiliittoja pyydettiin esittämään oman alansa järjestäytymisaste liiton jäsenten ja arvioimiensa potentiaalisten jäsenten määrän suhteena. Seuraavassa esitetään tulokset näistä vastauksista ensin vastausten keskiarvoina ja sen jälkeen vielä jäsenmäärällä painotettuna.

Kaikki liitot eivät ole osanneet arvioida potentiaalisten jäsentensä määrää. Syinä tähän ovat toisaalta liiton monialaisuus ja toisaalta taas kilpailevan liiton olemassaolo. Kaikkiaan 15 liittoa ei ole kyennyt ilmoittamaan potentiaalisten jäsenten määrää eikä siten alansa järjestäytymisastetta. Liitoista 4 on STTK:sta, 6 AKAVA:sta ja 5 SAK:sta. Kokonaisjäsenmäärästä järjestäytymisasteensa ilmoittamatta jättäneiden liittojen osuus on kaikkiaan 22 %. SAK:ssa osuus on 23 %, STTK:ssa 28 % ja AKAVA:ssa 13 %. Vastaamatta jättäneiden liittojen järjestäytymisasteeksi on taulukoinneissa oletettu kysymykseen vastanneiden liittojen järjestäytymisasteen mediaani. Tämä mahdollistaa keskusjärjestöittäisen vertailun, mikä ei kuitenkaan ole täysin luotettava.

Taulukoissa esitettävät jäsenluvut ovat kokonaisjäsenmääriä. Tämä siksi, että vastauksissa arviot on tehty sen perusteella. Liitoista vain 16 on ilmoittanut järjestäytymisasteensa vähentämällä kokonaisjäsenmäärästä joitain erityisryhmiä. Toisaalta taas potentiaalisissa jäsenissä joillain vastaajilla on mukana alan opiskelijoita, mutta eläkeläiset niistä ovat paljolti poissa. Järjestäytymisasteen taso on siis näin arvioiden yleisesti korkeampi kuin aiemmin laskettu edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste.

Taulukko 21: Ammattiliittojen arviot järjestäytymisestä % 2001 ja 2004						
	2001			2004		
	keski- arvo	N	T	keski- arvo	N	T
SAK	87	21	5	86	21	5
AKAVA	81	26	7	80	26	6
STTK	82	12	10	81	18	4
Yhteensä	83	59	22	82	65	15

Arvion esittäneiden liittojen järjestäytymisasteiden keskiarvo on 82 %, mikä on selvästi yli edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteen. SAK:n liitot ovat arvioineet alansa järjestäytymisasteen korkeimmaksi, 86%. STTK:n keskimääräinen arvio on 81 % ja AKAVA:n 80 %. Liittojen arviot järjestäytymisestä ovat kaikki yhden prosentin pienemmät vuonna 2004 kuin vuonna 2001. Seuraavassa taulukossa arviot painotetaan liittojen jäsenmäärillä.

Taulukko 22: Ammattiliittojen arviot järjestäytymisestä % jäsenistä 2001				
	SAK	AKAVA	STTK	Yht.
Jäsenmäärä	968571	380689	610016	1959276
Arvioitu pot. jäs.	1150468	490088	799425	2439981
Järjestäytymisaste	84.2	77.6	76.3	80.3

Taulukko 22b: Ammattiliittojen arviot järjestäytymisestä % jäsenistä 2004				
	SAK	AKAVA	STTK	Yht.
Jäsenmäärä	974508	376479	577603	1928590
Arvioitu pot.jäs.	1209294	486047	727626	2422967
Järjestäytymisaste	80.6	77.5	79.4	79.6

Jäsenmäärällä painotetut arviot järjestäytymisasteesta ovat alemmat kuin liittokohtaisten vastausten keskiarvot. Keskusjärjestöjen erot ovat kuitenkin saman suuntaisia molemmissa arvioissa. Korkein järjestäytymisaste on SAK:ssa. Oman arvion mukaan se on 80.6 %. AKAVA:ssa arvioitu järjestäytymisaste on jäsenmäärällä painotettuna 77.5 % ja STTK:ssa 79.4 %. Kaikkiaan järjestäytymisaste olisi taulukon mukaan liittojen arvioiden perusteella 79.6 %, mikä on yli 10 % suurempi kuin edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste, 69 %. Tämä aiheutuu siitä, että liittojen arvioissa jäsenmäärässä on mukana n. 340 000 erillisryhmiin kuuluvaa jäsentä. Toisaalta lukua alentaa se, että arvioitujen potentiaalisten jäsenten yhteismäärä ylittää palkansaajien ja työttömien yhteismäärän. Ero on noin 130 000. Taulukko 22 kuvaa lähinnä vain keskusjärjestöjen järjestäytymisasteiden eroja niihin kuuluvien liittojen arvioimana. Yleisen järjestäytymisasteen kuvaajana se ei toimi. Liittokohtaiset arviot järjestäytymisasteesta ovat liitteenä.

7. MUUT TUTKIMUKSET JA TULOSTEN ARVIOINTI

Tämä tutkimus on sarjassaan neljäs. Aiemmat järjestäytymisastetta selvittävät työministeriön raportit ovat vuosilta 1989, 1994 ja 2001. Tulosten mukaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste on aluksi kohonnut vuoden 1989 71.9 %:sta 78.5 %:iin vuonna 1994 ja laskenut sen jälkeen selvästi, 71.2 %:iin vuonna 2001. Tämän jälkeen lasku on hieman tasoittunut ja vuonna 2004 järjestäytymisaste on 69 %. Edellisen tutkimuksen tavoin tulosta arvioidaan lopuksi muiden tutkimusten ja tilastojen valossa.

7.1. Työolobarometri

Työolobarometri on vuosittain Työministeriön toimesta tehtävä haastattelututkimus, jossa kartoitetaan laajalti työelämän kehitystä. Vastaajilta kysytään myös kuulumista ammatilliseen keskusjärjestöön tai palkansaajakassaan ja järjestäytymisestä saadaan siten tulokset vuosittain. Barometrissa perusjoukkona ovat palkansaajat. Työttömät eivät aineistoon sisälly ja siten työolobarometrissa järjestäytyminen on selkeästi korkeammalla tasolla kuin tässä tutkimuksessa. Lisäksi barometrissä on huomattava, että sen lukuihin sisältyvät myös palkansaajat, jotka kuuluvat pelkästään työttömyyskassoihin.

Työolobarometrin mukaan vuonna 1994 järjestäytyneitä oli kaikkiaan 85 ja vuonna 2000 79 %. Vuonna 2001 osuus oli kuitenkin kohonnut 4 prosentilla, 83 %:iin. Järjestäytyminen on työolobarometrin mukaan laskenut 6 % vuodesta 1994 vuoteen 2000, mikä on lähes sama määrä kuin työministeriön järjestäytymiskyselyissä. Barometrissa kuitenkin tämä lasku on otettu liki kokonaan takaisin vuonna 2001.

Työolobarometrin mukainen toimialoittainen kehitys esitetään seuraavassa taulukossa

Taulukko 23:

Toimialoittainen järjestäytyminen työolobarometrin ja työministeriön järjestäytymiskyselyjen mukaan 1989 - 2004

	työolobarometri					tämä tutkimus			
	-93	-00	-01	-04	-05	1989	1994	2001	2004
Teollisuus, rakennus	89	80	87	88	88	80	82	84	86
Yksityiset palvelut	75	71	73	74	78	49	65	55	50
Kunnat	94	91	96	94	94	85	85	88	87
Valtio	87	87	88	91	92	93	93	85	89
Yhteensä	85	79	83	83	85	72	78	71	69

Toimialoittainen kehitys ei ole yhdenmukaista ja on ilmeistä, että tämän ja vuoden 2001 tutkimusten osalta vertailuja vuoteen 1994 vaikeuttavat toimialaluokituksen muutokset. Kehitys vuoden 2001 jälkeen on ollut kuitenkin ainakin joltain osin yhdenmukaista. Sekä työolobarometrin että tämän tutkimuksen mukaan tilanne näyttäisi tasaantuneen. Edellisen mukaan järjestäytyminen on pysynyt ennallaan, 83 %:ssa, ja tämän tutkimuksen mukaan laskua on kaksi prosenttia. Taulukko 23 sisältää myös vuoden 2005 Työolobarometrin tiedot. Barometrin mukaan järjestäytyminen ammattiliittoihin tai työttömyyskassaan on noussut 85 %:iin vuonna 2005.

Työolobarometrin toimialakohtainen tarkastelu tukee tämän tutkimuksen tuloksia vain osin. Yhtenevää on se, että teollisuudessa ja valtion palveluksessa olevilla järjestäytymisaste on noussut ja kuntasektorilla taas laskenut. Työolobarometrin mukaan järjestäytyminen on suurinta kunnissa, 94 %. Tässä tutkimuksessa valtiosektorilla osuus on 89 % ja kunnissa hieman alempi, 87 %. Yksityisissä palveluissa tutkimusten välinen ero on suurin. Työolobarometrin mukaan järjestäytymisaste alalla oli 74 % ja tämän tutkimuksen mukaan osuus on 50 % vuonna 2004.

7.2. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä tekemät kyselyt

Tilastokeskus on kysynyt ammatillista järjestäytymistä Työvoimatutkimuksen yhteydessä vuosina 1995, 1998, 2001 ja sen jälkeen vuosittain. Järjestäytymisen lisäksi on kysytty myös keskusjärjestöä. Seuraavassa tulosten lyhyt esittely. Taulukoissa esitetään palkansaajat ja työttömät myös erikseen.

Taulukko 24: Työvoimatutkimuksen mukainen järjestäytymisaste vuosina 1995, 1998, 2001, 2004 ja 2005 sukupuolittain.					
	1995	1998	2001	2004	2005
Mies	70.7	67.8	61.5	60.9	60.0
Nainen	75.9	74.2	69.7	68.3	66.9
Yhteensä	73.3	70.9	65.6	64.6	63.5

Taulukko 24 sisältää sekä palkansaajat että työttömät. Järjestäytyminen on työvoimatutkimuksiin liitettyjen kysymysten perusteella huomattavasti alemmalla tasolla kuin työministeriön tutkimuksissa. Tarkasteltava joukko on perustaltaan sama ja silti ero tutkimusten välillä on noin 5 %.

Työvoimatutkimusten mukaan järjestäytymisaste on ollut vuonna 1995 73.3% ja vuoden 2001 keväällä 65.6 %. Laskua on siis peräti 7.7 %, mikä tukee vuoden 2001 tutkimuksen tuloksia. Vuodesta 2001 laskua on työvoimatutkimuksen mukaan yksi prosentti vuoteen 2004 ja sama lasku olisi jatkunut vuoden 2004 jälkeen. Myös tämän tutkimuksen mukaan järjestäytyminen on alentunut hieman vuosien 2001 ja 2004 välisenä aikana.

Työvoimatutkimuksen järjestäytymistä koskevissa luvuissa ovat yhdenmukaisuuden takia mukana vain keskusjärjestöihin järjestäytyneet. Palkansaajia heistä on vuonna 2004 1 414 200 ja työttömiä 109 800. Palkansaajien järjestäytymisaste on huomattavasti korkeampi kuin työttömien. Palkansaajilla se oli vuonna 1995 tilastokeskuksen mukaan 78.6 % ja työttömillä 51.8%. Vastaavat luvut olivat vuonna 2001 69 % ja 39.4 %, joten molemmissa ryhmissä järjestäytymisen lasku on huomattavaa ja se on työttömillä voimakkaampaa kuin palkansaajilla. Vuonna 2004 järjestäytymisaste on palkansaajilla 67.9 % ja työttömillä 39.8 %. Työttömillä lasku näyttäisi siis pysähtyneen. Vuonna 2005 osuudet ovat kuitenkin laskeneet taas molemmissa ryhmissä. Tuolloin palkansaajien järjestäytymisaste on 66.9 ja työttömien 35.5 %. Luvut ovat suurempia kuin yleistä järjestäytymisasteen laskua kuvaavat luvut siitä syystä, että työttömien osuuden pieneneminen kohottaa koko tarkasteltavan joukon järjestäytymisastetta.

Tässä tutkimuksessa voidaan myös erottaa palkansaajat ja työttömät ja kehitys on ollut samanlaista kuin työvoimatutkimuksessa. Palkansaajilla järjestäytymisaste on laskenut vuoden 1994 80.5 %:sta 73.3 %:iin vuonna 2001. Vuonna 2004 osuus on 70.7 % eli 2.6 % pienempi kuin vuonna 2001. Työttömillä vastaavat osuudet ovat 71.5 % vuonna 1994, 53 % vuonna 2001 ja 53 % vuonna 2004. Tässäkkin siis työttömien osalla järjestäytymisen lasku näyttää ainakin väliaikaisesti pysähtyneen.

Taulukko 25:

Palkansaajien järjestäytymisaste työvoimatutkimusten mukaan vuosina 1995, 1998, 2001, 2004 ja 2005

	1995	1998	2001	2004	2005
Mies	76.3	71.6	65.0	64.1	63.3
Nainen	80.8	77.9	73.1	71.6	70.4
Yhteensä	78.6	74.8	69.0	67.9	66.9

Taulukko 26: Työttömien järjestäytymisaste työvoimatutkimusten mukaan vuosina 1995, 1998, 2001, 2004 ja 2005					
	1995	1998	2001	2004	2005
Mies	50.5	47.4	35.1	37.3	34.2
Nainen	53.4	51.4	43.7	42.6	36.9
Yhteensä	51.8	49.4	39.4	39.8	35.5

Taulukko 27: Järjestäytymisaste ikäryhmittäin työvoimatutkimusten mukaan vuosina 2001 ja 2004						
	2001			2004		
	palkan- saaja	työtön	yht.	palkan- saaja	työtön	yht.
-29	45.8	19.4	40.3	45.0	18.4	39.4
-39	72.4	57.5	71.3	69.8	54.8	68.6
-49	77.5	54.9	75.7	76.6	56.3	75.0
-59	80.2	62.9	78.6	78.7	67.0	77.7
60-	74.6	35.6	71.1	71.8	63.6	71.2

Työvoimatutkimusten yhteydessä tehtyjen järjestäytymiskyselyjen pohjalta voi myös arvioida ikäryhmittäistä järjestäytymistä. Tulokset esitetään taulukossa 27 vuosilta 2001 ja 2004 erikseen palkansaajien ja työttömien osalta.

Ikäryhmittäiset erot järjestäytymisessä kasvoivat vuosien 1995 ja 2001 välillä selvästi työvoimatutkimusten mukaan. Vuonna 1995 alle 30-vuotiaista oli järjestäytynyt 53 % ja vuonna 2001 vain 40 %, kun vastaava osuus 50-59 - vuotiaille alentui 82 %:sta 79 %:iin. Samalla vähintään 40-vuotiaiden osuus järjestäytyneistä kohosi 51.2 %:sta 57.2 %:iin. Kehitys näyttää tasaantuneen vuoden 2001 jälkeen. Vuonna 2004 alle 30-vuotiaista on järjestäytynyt 39.4 %, lähes sama osuus kuin vuonna 2001, ja järjestäytyminen on alentunut lähes saman verran muissa paitsi vähintään 60-vuotiaiden ryhmässä.

Tässä raportissa ei kyetä tarkastelemaan ikäryhmittäistä järjestäytymistä, koska edunvalvonnan piirissä olevien ikäjakauma ei ole tiedossa. Kuitenkin on mahdollista verrata tämän tutkimuksen perusteella muodostettua eläkeläisistä ja opiskelijoista puhdistettua järjestäytyneiden ikäjakaumaa työvoimatutkimuksen jakaumaan. Aiemmin tässä tutkimuksessa esitetty ikäjakaumataulukko kattaa järjestöjen koko jäsenistön. Seuraavasta taulukosta on poistettu järjestöjen ilmoittama opiskelijoiden määrä alle 30-vuotiaista ja eläkeläisjäsenet yli 60-vuotiaista koko jäsenmäärää kuvaavista luvuista (vrt. taulukko 11).

Taulukko 28: Keskusjärjestöihin järjestäytyneiden ikäjakaumat vuonna 2004 tämän tutkimuksen ja työvoimatutkimuksen mukaan		
	järjestäyty- miskysely	työvoimatutkimus
	%	%
-29	13.0	16.8
-39	23.8	22.9
-49	28.7	29.1
-59	29.8	28.4
60-	4.7	2.7
Yhteensä	100.0	100.0

Tämän tutkimuksen ja työvoimatutkimuksen järjestäytyneiden palkansaajien ja työttömien ikäjakaumissa on pieniä eroja. Työvoimatutkimuksessa alle 30-vuotiaiden osuus keskusjärjestöjen palkansaaja- ja työttömänä olevista jäsenistä on n. 4 % suurempi ja vähintään 50-vuotiaiden osuus taas noin 3 % pienempi kuin tässä tutkimuksessa laskettu osuus. Tulos kuitenkin vahvistaa käsillä olevan tutkimuksen antamaa kuvaa. Näyttää siltä, että tässä tutkimuksessa tarkasteltava edunvalvonnan piirissä olevien ryhmä on määrittynyt vastausten perusteella jokseenkin todennukaisesti.

Työvoimatutkimukseen sisältyvien järjestäytymiskysymysten perusteella on tarkasteltu myös osa-aikaisten järjestäytymistä. Taulukossa 29 esitetään tulokset vuosilta 1995, 2001, 2004 ja 2005.

Taulukko 29: Osa-aikaisten työllisten järjestäytyminen % vuosina 1995, 2001, 2004 ja 2005 ikäryhmittäin				
	1995	2001	2004	2005
Ikä				
-29	41.9	24.9	25.5	25.2
30-39	74.8	66.3	63.1	68.7
40-49	76.4	66.7	66.7	63.5
50-59	73.9	73.0	74.8	68.8
60-	43.6	70.3	65.8	74.1
Yhteensä	58.7	49.1	49.7	48.3
Osa-aikaisia järj. yhteensä	109000	119500	130800	131000
Osa-aikaisia kaikkiaan	185700	243300	263000	271400

Vuonna 1995 osa-aikaisia työllisiä oli tilastokeskuksen mukaan kaikkiaan 185 700 ja heistä 58.7 prosenttia oli järjestäytynyt. Vuonna 2001 osa-aikaisten määrä oli kasvanut liki 60 000 ja järjestäytyminen oli laskenut 49.1 prosenttiin. Vuonna 2004 osa-aikaisia oli 20 000 enemmän kuin vuonna 2001 ja vuoteen 2005 kasvua on kertynyt lisää 8 000. Osa-aikaisten järjestäytyminen on vuoden 2001 tasolla vuonna 2004 ja se on pudonnut sen jälkeen 48.3 %:iin.

Ikäryhmittäin voi havaita, että alle 30-vuotiaat ovat harvemmin järjestäytyneet kuin heitä vanhemmat ikäluokat ja heillä järjestäytyminen on lisäksi alentunut eniten. Vuonna 1995 alle 30-vuotiaista osa-aikaisista kuului ammattiliittoihin 41.9 prosenttia ja vuonna 2001 vain 24.9 prosenttia. Nuorten, alle 30-vuotiaiden, osa-aikaisten järjestäytyminen on työvoimatutkimusten perusteella vakiintunut noin neljännekseen vuoden 2001 jälkeen.

Työvoimatutkimuksissa alle 30-vuotiaiden osuus osa-aikaisista on liki puolet kaikkina taulukon 29 ajankohtina. Vuonna 1995 osuus oli 47.5 %, vuonna 2001 46.9 %, vuonna 2004 43.9 % ja vuonna 2005 46.5 %. Määrällisesti tämä merkitsee vuonna 2001 110000 ja vuonna 2004 115000 nuorta osa-aikaista eli kyse on koko järjestäytymisasteen kannaltakin merkittävistä luvuista. Vuonna 1995 keskusjärjestöihin järjestäytymättömistä oli alle 30-vuotiaita osa-aikaisia 51 300, vuonna 2001 88 500, vuonna 2004 86 000 ja vuonna 2005 94 500. Nuorten osa-aikaisten määrän kasvu ja järjestäytymättömyys vuoden 1995 jälkeen merkitsee vuonna 2001 järjestäytymisprosentissa 1.6 %, 1.5 % vuonna 2004 ja 1.9 % vuonna 2005.

7.3. Työttömyyskassat

Liiton jäsenyys merkitsee useimmiten myös työttömyyskassan jäsenyyttä, vaikka jäsenyydet eivät toisiaan välttämättä edellytä. Seuraavassa katsotaan vielä, miten työttömyyskassojen jäsenmäärien kehitys vastaa järjestäytymisestä saatuja tuloksia. Tarkasteltava ajanjakso alkaa vuodesta 1989 ja päättyy vuoteen 2004. Tilanteet ovat vuoden lopusta. Kunkin kassan keskusjärjestö on määritetty Työttömyyskassojen yhteisjärjestön työttömyyskassoille helmikuussa vuonna 2001 tehdystä kyselystä saatu- jen tietojen perusteella.

Kassatilaston tiedot ovat Vakuutusvalvontavirastosta. Työttömyyskassojen määrä on vähentynyt huomattavasti yhdistymisten kautta. Vuonna 1989 kassoja oli 71, vuonna 2001 40 ja vuonna 2004 37. Kassojen keskusjärjestön määrittäminen on pyritty taulukoissa pitämään yhdenmukaisena ja niin on päädytty siihen, että keskusjärjestö on kassan vuoden 2001 keskusjärjestö myös aiempina vuosina. Näin ei todellisuudessa aina ole, mutta muutoin kehityksen seuraaminen olisi hankalaa.

Monien keskusjärjestöihin kuulumattomien ammattiliittojen työttömyyskassa on yhteydessä johonkin keskusjärjestön kassaan. Seuraavissa taulukoissa keskusjärjestöjen ulkopuolisiksi kassoiksi luokitellaan vain Suomen journalistiliiton ja Liiketalouden liiton työttömyyskassat. YTK-

Yleisen työttömyyskassan luvut esitetään erillisinä. YTK-kassan kaikki jäsenet ovat yksilöjäseniä, mikä tarkoittaa sitä, että he eivät kuulu ammattiliittoon ja ovat siten vain työttömyyskassan jäseniä. Käsillä olevaan tutkimukseen sisältyvät vain keskusjärjestöjen jäsenliitot. Suomen journalistiliiton ja Liiketalouden liiton lisäksi ammattiliitoista ovat tämän tutkimuksen ulkopuolelle jääneet myös Kaupan esimiesliitto, Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit, Teatteri- ja mediatyöntekijät ja Suomen näyttelijäliitto. Näiden yhteinen jäsenmäärä vuoden 2004 lopussa on noin 46 500.

Työttömyyskassatilastoista on laskettu kehityslukuja työministeriön tutkimusten ajankohdilta, vuodesta 1989 vuoteen 1994, vuodesta 1994 vuoteen 2001 ja taas vuodesta 2001 vuoteen 2004 (taulukko 30). Työttömyyskassatilaston mukaan keskusjärjestöihin kuuluvien alojen kassojen jäsenmäärä lisääntyi 59 000 vuodesta 1989 vuoteen 1994. STTK:ssa lisäystä oli 65 000 ja AKAVA:ssa 54 000. SAK:n kassojen jäsenmäärä aleni 60 000. Muiden kuin keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä kasvoi vastaavana ajanjaksona 60 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenmäärä kasvoi tuona aikana 119 000 eli nousua oli 6.8 prosenttia.

Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä väheni 70 000 jäsenellä vuodesta 1994 vuoteen 2001. SAK:ssa vähentymistä on 112 000 ja STTK:ssa 22 000. AKAVA:n kassojen jäsenmäärä sen sijaan lisääntyi 64 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenyys kasvoi 64 000. Tämä johtuu siitä, että Yksityisalojen työttömyyskassan jäsenmäärä kasvoi 132 000 jäsenellä vuodesta 1994 vuoteen 2001.

Vuodesta 2001 vuoteen 2004 keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä on edelleen alentunut. Määrällisesti ero on 35000 ja suhteellisesti 2.1 %. SAK:n osalla laskua on 35 500 ja STTK:n 28 000. AKAVA:ssa nousua on 28 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenmäärä on kohonnut 23 500 vuodesta 2001 vuoteen 2004. Nousun aiheuttaa taas YTK-kassa, Yleinen työttömyyskassa, jonka jäsenmäärä on tarkasteltavana aikana kasvanut 58 800.

Taulukko 30:

Työttömyyskassojen jäsenmäärät ja kehitys vuosina 1989 - 2004

	1989	12/1994	89-94 muutos	ero %	12/2001	94-01 muutos	ero %	12/2004	01-04 muutos	ero %
AKAVA	201947	255935	53988	26.7	320125	64190	25.1	348334	28209	8.8
SAK	1031846	971861	-59985	-5.8	859275	-112586	-11.6	823739	-35536	-4.1
STTK	495568	560281	64713	13.1	537724	-22557	-4.0	509758	-27966	-5.2
Yht.	1729361	1788077	58716	3.4	1717124	-70953	-4.0	1681831	-35293	-2.1
Muut	13909	25705	11796	84.8	28343	2638	10.3	28383	40	0.1
YTK	0	48284	48284	-	180495	132211	273.8	239293	58798	32.6
Yht.	1743270	1862066	118796	6.8	1925962	63896	3.4	1949507	23545	1.2

Lähde: Vakuutusvalvontavirasto

Kassatilaston mukaan järjestäytymisasteeksi saadaan vuonna 1989 79.5 prosenttia, vuonna 1994 87.1 %, vuonna 2001 83.8 % ja 85 % vuonna 2004 (taulukko 31). Tässä ovat mukana kaikki palkansaajakassat ja nousu vuodesta 1989 vuoteen 1994 on 7.6 prosenttia. Sen jälkeen järjestäytymisaste on laskenut 3.3 prosenttia vuoteen 2001 mennessä ja kohonnut taas 1.2 prosenttiyksikköä vuodesta 2001 vuoteen 2004. Keskusjärjestöihin kuuluvien työttömyyskassojen osalta järjestäytymisasteeksi muodostuu 78.9 prosenttia vuonna 1989, 83.7 prosenttia vuonna 1994, 74.7 % vuonna 2001 ja 73.4 % vuonna 2004. Luvut ovat selvästi korkeammat kuin työministeriön tutkimuksissa lasketut luvut. Keskusjärjestöjen kassojen jäseniä on vuonna 2004 noin 100 000 enemmän kuin tässä tutkimuksessa laskettu edunvalvonnan piirissä olevien määrä. Näiden kassojen yksilöjäseniä on vuonna 2004 43 000. Vuonna 2001 yksilöjäseniä oli vastaavasti 33 000. Tämä peittää erosta osan. Lisäksi keskusjärjestöjen työttömyyskassoihin kuuluu taulukoissa kaikkiaan n. 19 000 Kaupan esimiesliiton, Suomen näyttelijäliiton, Teatteri- ja mediatyöntekijöiden tai Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit liiton työttömyyskassan jäsentä, jotka

eivät sisälly tämän tutkimuksen aineistoon. Näiden vähennysten jälkeen työttömyyskassatilaston mukaan keskusjärjestöjen työttömyyskassoissa on n. 38 000 jäsentä enemmän kuin tämän tutkimuksen mukaan keskusjärjestöissä on edunvalvonnan piiriin kuuluvia jäseniä. Ero on varsin pieni ja selittyy ainakin osin sillä että kassan ja liiton jäsenyydet eivät edellytä toisiaan. Ero oli saman suuruinen myös vuoden 2001 tutkimuksessa.

Taulukko 31: Työttömyyskassatilastojen mukaan laskettu järjestäytymisaste vuosina 1989, 1994, 2001 ja 2004				
	1989	1994	2001	2004
Jäsenet palkan- saajakassoissa	1743270	1862066	1925962	1949507
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2292700
Järjestäytymisaste	79.5	87.1	83.8	85.0
Jäsenet keskus- järj. kassoissa	1729361	1788077	1717124	1681831
Järjestäytymisaste	78.9	83.7	74.7	73.4
Tämä tutkimus	71.9	78.5	71.2	69.0
Edunvalvonnan piirissä	1576000	1678000	1635000	1581000

Käsillä olevan tutkimuksen kannalta työttömyyskassatilastoista saaduilla tuloksilla on merkitystä sikäli, että kehitys näyttää olevan samanlaista kuin työministeriön tutkimuksissa sekä vuosien 1994 ja 2001 välillä että sen jälkeen. Vuodesta 1989 vuoteen 1994 SAK:n edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä on tosin työministeriön tutkimusten mukaan kasvanut 11 000 tosin kuin kassatilastojen mukaan tehdyissä laskelmissa edellä. Taulukossa 32 esitetään edunvalvonnan piirissä olevien määrät

keskusjärjestöittäin vuosina 1989, 1994, 2001 ja 2004. Kokonaislukumäärät ovat pienempiä kuin työttömyyskassatilastojen luvut, mutta kehityserot ovat melko pieniä. STTK:n ja AKAVA:n osalla kehitysero on alle 10 000 jäsentä. SAK:ssa ero on taas suurempi. Työttömyyskassatilasto näyttäisi jäsenmäärän laskua olleen 110 000, kun sitä on tämän tutkimuksen mukaan 77 000 vuosien 1994 ja 2001 välillä. Vuodesta 2001 vuoteen 2004 tutkimusten kehityserot keskusjärjestöjen jäsenmäärissä ovat suurimmillaan STTK:n osalla. Työttömyyskassatilastojen mukaan STTK:n jäsenmäärä on pudonnut tuona aikana 28 000 jäsenellä, kun tämän tutkimuksen mukaan pudotusta on 36 000.

Taulukko 32:

Keskusjärjestöjen jäsenmäärät työministeriön kyselyiden mukaan vuosina 1989, 1994, 2001 ja 2004 (1000 jäsentä)

	SAK	AKAVA	STTK	YHT.
Edunvalvonnan piirissä 1989	900	183	473	1556
Edunvalvonnan piirissä 1994	911	237	530	1678
Ero 1989-1994	+11	+54	+57	+122
Edunvalvonnan piirissä 1994	911	237	530	1678
Edunvalvonnan piirissä 2001	834	291	510	1635
Ero 1994-2001	-77	+54	-20	-43
Edunvalvonnan piirissä 2001	834	291	510	1635
Edunvalvonnan piirissä 2004	794	312	474	1581
Ero 2001-2004	-40	+21	-36	-54

Työttömyyskassatilaston mukaiset sukupuolten järjestäytymisasteet esitetään taulukossa 33. Siinä on eroteltu keskusjärjestöön kuuluvien ja kaikkien palkansaajakassojen järjestäytyminen vuosina 1994, 2001 ja 2004. Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen osalta järjestäytymisaste oli vuonna 1994 naisilla 89.5 % ja miehillä 77.9 %. Vuonna 2001 vastaavat luvut ovat 80.6 % ja 68.9 % eli alenemista olisi sukupuolilla lähes yhtä paljon. Vuonna 2004 kassatilastojen mukaan naisten järjestäytymisaste on alentunut 78.2 %:iin ja miesten pysynyt lähes ennallaan (68.5 %). Keskusjärjestöjen osalla järjestäytyminen on siis naisilla yhä liki 10 % korkeampaa kuin miehillä.

Kaikkia palkansaajakassoja tarkasteltaessa kuva järjestäytymisen kehityksestä muuttuu. Naisilla järjestäytyminen putosi 92.7 %:sta vuonna 1994 88.7 %:iin vuonna 2001 ja miehillä 81.6 %:sta 78.9 %:iin vuonna 2001. Tämä poikkeaa hieman muista tuloksista. Muissa tarkastelluissa tilastoissa, ja myös vuoden 2001 työministeriön tutkimuksessa, naisten järjestäytyminen oli pysynyt selvästi korkeampana kuin miesten ja ero miehiin oli enemmän kasvanut vuodesta 1994 vuoteen 2001, kun taas kassatilaston mukaan ero oli kaikkien palkansaajakassojen osalta vähän supistunut. Tilastojen ero aiheutuu siitä, että Yksityisalojen työttömyyskassassa (vuodesta 2004 Yleinen työttömyyskassa) oli vuonna 2001 75 000 miesjäsentä enemmän kuin vuonna 1994, kun naisjäsenten määrä oli lisääntynyt vähemmän, 57 000. Vuodesta 2001 vuoteen 2004 YTK-kassassa kehitys on hieman tasoittunut. Miesten määrä on lisääntynyt 32 700 ja naisten 26 000 ja kassaan on yhä liittynyt selvästi enemmän miehiä kuin naisia. Taulukossa 33 tämä kehitys ja YTK-kassan kasvu näkyy selvästi. Palkansaajakassojen osalla vuonna 2004 miesten järjestäytyminen on kohonnut 81.4 %:iin ja naisten pysynyt lähes ennallaan. Vuonna 2004 naisilla se on 88.6 %.

Taulukko 33: Työttömyyskassatilastojen mukainen järjestäytymisaste sukupuolittain vuosina 1994, 2001 ja 2004			
Miehet	1994	2001	2004
Jäsenet palkan- saajakassoissa	879968	907171	930183
Palkansaajat ja työttömät	1078000	1150000	1142700
Järjestäytymisaste	81.6	78.9	81.4
Jäsenet keskus- järj. kassoissa	840351	792095	782257
Järjestäytymisaste	77.9	68.9	68.5
Naiset	1994	2001	2004
Jäsenet palkan- saajakassoissa	982098	1018791	1019324
Palkansaajat ja työttömät	1059000	1148000	1150000
Järjestäytymisaste	92.7	88.7	88.6
Jäsenet keskus- järj. kassoissa	947726	925029	899574
Järjestäytymisaste	89.5	80.6	78.2

Keskusjärjestöihin kuuluvien työttömyyskassojen jäsenistä on naisia vuonna 2004 53.5 % eli lähes sama osuus kuin tämän tutkimuksen mukaan kaikista liittojen jäsenistä (53.1 %). Naisten osuus jäsenistä on py-

synyt kassatilaston mukaan lähes ennallaan SAK:ssa ja STTK:ssa. AKAVA:ssa naisten osuus kohosi 49 %:sta 52 %:iin vuosien 1994 ja 2001 välisenä aikana ja sen jälkeen nousu on jatkunut lievänä. Vuonna 2004 naisten osuus AKAVA:n liitoissa on 53.1 %. AKAVA:ssa naisten määrä on lisääntynyt 17 000 ja miesten 11 000 vuosien 2001 ja 2004 välisenä aikana. STTK:ssa naisten määrä on pudonnut 20 000 ja miesten 8 000 ja SAK:ssa taas naisten määrä on vähentynyt 24 000 ja miesten 12 000.

Taulukko 34:

Työttömyyskassojen mies- ja naisjäsenet ja naisten osuus % jäsenistä vuosina 1994 ja 2001 keskusjärjestöittäin

	1994			2001		
	naiset	miehet	naisia %	naiset	miehet	naisia %
AKAVA	125392	130543	49.0	167437	152688	52.3
SAK	441573	530288	45.4	394384	464891	45.9
STTK	380761	179520	68.0	363208	174516	67.5
Yht.	947726	840351	53.0	925029	792095	53.9

Taulukko 34b:

Työttömyyskassojen mies- ja naisjäsenet ja naisten osuus % jäsenistä vuosina 2001 ja 2004 keskusjärjestöittäin

	2001			2004		
	naiset	miehet	naisia %	naiset	miehet	naisia %
AKAVA	167437	152688	52.3	184957	163377	53.1
SAK	394384	464891	45.9	370869	452870	45.0
STTK	363208	174516	67.5	343748	166010	67.4
Yht.	925029	792095	53.9	899574	782257	53.5

7.4. Tulosten arviointia

Käsillä olevan tutkimuksen mukaan järjestäytyminen on laskenut vuoden 2001 71.2 prosentista 69 prosenttiin vuonna 2004. Muista edellä tarkastelluista tutkimuksista Tilastokeskuksen työvoimatutkimukset ja työttömyyskassatilastot tukevat käsitystä järjestäytymisen laskusta. Työvoimatutkimuksen 2004 mukaan järjestäytymisaste on 64.6 %, mikä on prosenttiyksikön pienempi kuin vuonna 2001. Työttömyyskassatilaston mukaan järjestäytymisaste on vuonna 2004 73.4 % ja siinäkin on laskua hieman runsas yksi prosentti vuodesta 2001. Nämä tulokset ovat vertailukelpoisia sikäli, että niissä ovat mukana sekä palkansaajat että työttömät. Erot järjestäytymisasteessa aiheutuvat ilmeisesti tutkimusten erilaisista tietolähteistä ja tietojenkeruutavoista.

Työvoimatutkimus suoritetaan melko suureen otantaan perustuvana kyselytutkimuksena. Siitä saatu keskusjärjestöjen jäsenmäärä alittaa työttömyyskassojen jäsenluvut yli 200 000 ja kassoissa on keskusjärjestöihin kuuluvia yksilöjäseniä vain n. 43 000. Tulos ei siten vaikuta luotettavalta. Tässä tutkimuksessa edunvalvonnan piirissä olevien keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäsenten määrä on 38 000 pienempi kuin samojen liittojen jäsenten määrä työttömyyskassoissa. Ero on ehkä tulkittavissa siten, että tässä tutkimuksessa laskettu järjestäytymisaste saattaa olla hieman alle kaksi prosenttia alempi kuin todellinen järjestäytymisaste. Työolobarometrin mukaan järjestäytyminen on säilynyt ennallaan 83 prosentissa vuosien 2001 ja 2004 välillä. Luku on muita korkeampi siksi, että siihen sisältyvät vain palkansaajat ja lisäksi siinä ovat mukana myös pelkästään työttömyyskassaan kuuluvat jäsenet. Työolobarometriä lukuunottamatta tarkastellut tutkimukset näyttävät keskusjärjestöihin järjestäytymisen laskeneen vuosien 2001 ja 2004 välillä noin prosentin. Syy tähän on keskusjärjestöjen ulkopuolisen Yleisen työttömyyskassan, YTK:n, jäsenmäärän kasvu. Yksistään sen osuus palkansaajista ja työttömistä on vuonna 2001 7.9 % ja vuonna 2004 10.4 %. Määrällisesti jäseniä oli vuonna 2001 180 000 ja vuonna 2004 239 000.

Sukupuolten ero järjestäytymisessä on säilynyt liki ennallaan. Naiset ovat selvästi useammin keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäseniä kuin miehet. Tämän tutkimuksen mukaan ero on 8 prosenttiyksikköä. Keskusjärjestöjen osalta naisten järjestäytymisaste on vuonna 2004 73 % ja miesten 64.9%. Työvoimatutkimuksessa ja työttömyyskassatilastoissa vastaava ero on suunnilleen yhtä suuri. Sen sijaan miehet ovat useammin järjestäytyneet keskusjärjestöjen ulkopuolisiin palkansaajakassoihin, erityisesti YTK-kassaan, ja kaikkien palkansaajakassojen osalta sukupuolittainen ero järjestäytymisessä on edellistä hieman pienempi, 7 prosenttiyksikköä. Järjestäytymisaste niissä on naisilla 88.6 % ja miehillä 81.4 % ja ero on supistunut jatkuvasti.

Tämän tutkimuksen toimialaluokitus ei ole vielääkään täysin tarkka. Kuitenkin voinee sanoa, että vuodesta 2001 teollisuudessa ja valtion palveluksessa toimivien järjestäytyminen on lisääntynyt vähän ja kuntien ja yksityisten palvelujen aloilla toimivien taas vähentynyt. Työolobarometrin tulokset tukevat tätä kehitystä palkansaajien osalta muutoin paitsi yksityisissä palveluissa. Palkansaajat ovat edelleen järjestäytyneet selvästi työttömiä useammin. Työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2004 palkansaajista oli järjestäytyneitä kaikkiaan 68 % ja työttömistä 40 %, joten ero on huomattava.

Ikä vaikuttaa järjestäytymiseen. Kuitenkin työvoimatutkimuksessa iän mukainen ero järjestäytymisessä näkyy selvimmin alle 30-vuotiaiden ja tätä vanhempien ikäryhmien välillä. Alle 30-vuotiaista on järjestäytynyt 40 %, kun osuus vanhemmilla ikäryhmillä on yli 70 %. Ammatin ja työn vakiintuminen saattaa osaltaan selittää tätä eroa. Ainakin on havaittavissa, että alle 30-vuotiailla osa-aikaisilla työllisillä järjestäytyminen on erityisen alhaalla. Heillä järjestäytymisaste on vain 25 %. Vastaava osuus on muilla alle 30-vuotiailla palkansaajilla 51 %. Vähintään 30-vuotiailla vastaavat luvut ovat 69 % ja 76 %. Osa-aikaisuus vähentää siten järjestäytymistä kaikissa ikäryhmissä. Ero on kuitenkin suurimmillaan alle 30-vuotiailla.

LÄHTEET

Ahtiainen, Lasse (2002): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2001. Työpoliittinen tutkimus no. 246. Työministeriö, Helsinki 2002.

AKAVAn järjestötutkimus 1998. Helsinki, 1998.

AKAVAn työmarkkinatutkimus 2001 ja 2004.

Backberg, Kristiina (1993): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1990. Työpoliittinen tutkimus no. 50. Työministeriö, Helsinki 1993.

Böckerman, Petri ja Uusitalo, Roope (2005): Union Membership and the Ghent System. Työpapereita 213. Palkansaajien tutkimuslaitos, Helsinki 2005.

Helin, Jyrki (2001): Sukupolvet vaihtuvat. SAK:n järjestötutkimus 2000, I osaraportti.

Kauppinen, Timo ja Köykkä Virpi (1991): Palkansaajien järjestäytyminen 1989. Työpoliittinen tutkimus no. 9. Työministeriö, Helsinki 1991.

Koivisto, Matti (1995): STTK-tutkimus 1994. Helsinki, 1995.

Laukkanen, Erkki (2001): Muutoksen tekijät. SAK:n järjestötutkimus 2000, perusraportti. Jyväskylä, 2001.

Salonen, Kari (2003): Kirkon vuosikatsaus 2002. Kirkon Tutkimuskeskus 2003.

Sandqvist, Linda (1996): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994. Työpoliittinen tutkimus no. 138. Työministeriö, Helsinki 1996.

STTK:n Toimihenkilöbarometri 2001 ja 2005. Helsinki, 2002 ja 2005.

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö 2001: Selvitys Työttömyyskassojen piiriin kuuluvista liitoista, alajärjestöistä ja ammateista.

Työvoimatutkimus 1994, 1995, 1998, 2001, 2004 ja 2005. Tilastokeskus.

Vakuutusvalvontavirasto 2005: Työttömyyskassojen jäsenmäärät 1989-2004.

Ylöstalo, Pekka (1994 - 2005): Työolobarometri. Työpoliittinen tutkimus. Työministeriö, Helsinki 1994 - 2005.

JÄRJESTÄYTYMISKYSELY 2005

1. Liiton nimi

2. Mihin keskusjärjestöön liittonne kuuluu ?

1. AKAVA
2. SAK
3. STTK
4. Liitto ei kuulu keskusjärjestöön

JÄSENTIETOJA

3. Mikä oli liittonne kokonaisjäsenmäärä 31.12.2004 ?

4. Kuinka paljon arvioisitte liittonne kokonaisjäsenmäärään kuuluneen 31.12.2004

1. eläkeläisiä _____
2. työttömiä _____
3. yrittäjiä _____
4. opiskelijoita _____
5. muita epätyypillisiä jäseniä (vapaaajaset yms.) _____

5. Kuinka paljon arvioisitte liitossanne olleen 31.12.2004 jäseniä, jotka työskentelevät ulkomailla ?

6. Kuinka paljon liitossanne oli jäsenmaksunsa maksaneita jäseniä 31.12.2004 ?

7. Kuinka paljon liitossanne oli naisjäseniä 31.12.2004 ?

8. Jäsenistön ikärakenne 31.12.2004.

syntymävuosi	miehiä	naisia
1975 -	_____	_____
1965 - 1974	_____	_____
1955 - 1964	_____	_____
1945 - 1954	_____	_____
- 1944	_____	_____

Mikäli tiedot eivät ole vuodenvaihteesta 2004/05, ilmoita tietojen ajankohta _____

9. Kuinka suuri osa liittonne jäsenistöstä työskentelee

1. teollisuudessa _____ %
(metalliteollisuus, rakennustoiminta, metsäteollisuus yms.)
2. yksityisillä palvelualoilla _____ %
(kauppa, majoitus ja ravitsemus, pankki ja vakuutus, liikenne yms.)
3. julkisilla palvelualoilla _____ %
 1. valtio _____ %
 2. kunnat _____ %
 3. seurakunnat _____ %
4. alkutuotannossa _____ %
(maa- ja metsätaloudessa, kaivostoiminnassa yms.)

10. Mikä on liittonne järjestäytymisaste 31.12.2004 ?
(jäsenmäärän arvioitu osuus kaikkien potentiaalisten jäsenten määrästä)

jäsenmäärä _____

potentiaalisten jäsenten määrä _____

järjestäytymisaste _____ %

KIIITOS VASTAUKSISTASI !

Liitetaulukko 1: SAK:n jäsenliittojen jäsenmäärä, erityisryhmiin kuuluvien määrä ja naisjäsenten määrä

Liitto	Kok.jäs.	Eläke- läiset	Työttö- mät	Yrittä- jät	Opiske- lijat	Vapaa- jäsenet	Naiset
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto	51789	10241	2800	100	1018	0	6252
Ilmailualan Unioni	3553	478	16	0	1	0	825
Kemianliitto	48761	6624	-	14	1195	1828	25370
Kunta-alan ammattiliitto	212661	27749	20000	0	10912	0	157603
Merivartioliitto	579	0	4	0	0	2	85
Metallityöväen Liitto	169866	18320	10000	138	2479	11680	33889
Palvelualojen ammattiliitto	201593	50011	18749	135	10574	107	161499
Paperiliitto	47870	16442	2076	0	489	1904	11796
Postiliitto	26349	8891	1035	0	0	2530	11607
Postin Toimihenkilöliitto	3397	1810	766	0	0	371	3026
Puu- ja erityisalojen liitto	47234	565	5347	36	2031	5693	11313
Rakennusliitto	80659	14471	3000	21	5170	1903	3771
Rautatieläisten Liitto	14822	7639	507	0	0	0	1536
Rautatievirkamiesliitto	2130	391	122	0	0	0	1220
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto	39143	10028	3505	3	94	1522	23314
Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttiyhdistys	1756	0	20	0	0	30	1586
Suomen Merimies-Unioni	11158	1320	510	20	251	200	4768
Suomen Muusikkojen Liitto	3329	61	-	71	204	724	945
Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesl.	308	0	0	0	0	0	94
Sähköalojen ammattiliitto	31301	6635	2279	0	3099	128	1310
Tulliliitto	1523	0	19	0	0	0	479
Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto	26372	3628	2230	14	50	261	13538
Vankilavirkailijain Liitto	1800	40	10	0	30	0	414
Veturimiesten liitto	2869	921	0	0	16	0	6
Viestintäalan ammattiliitto	26211	8510	2500	0	645	506	13979
Yleinen Lehtimiesliitto	189	0	0	0	0	0	72
Yhteensä	1057222	194775	75495	552	38258	29389	490297

Liitetaulukko 2: STTK:n jäsenliittojen jäsenmäärä, erityisryhmiin kuuluvien määrä ja naisjäsenten määrä

Liitto	Kok.jäs.	Eläke- läiset	Työttö- mät	Yrittä- jät	Opiske- lijat	Vapaa- jäsenet	Naiset
Ahtaus- ja Huolinta-alan Tekniset	1200	312	-	0	0	41	26
Ammattiliitto Suora	32590	3382	2132	23	177	0	29295
Erityisalojen toimihenkilöliitto ERTO	25566	2155	2173	31	0	0	18131
Kunnallisvirkamiesliitto	70856	9359	4193	0	3384	3814	58393
Kuntien Teknisten Keskusliitto	11897	1446	361	0	16	0	3527
Luotsiliitto	251	0	2	0	0	0	20
Mediaunioni	2655	996	262	16	41	358	444
Meijerialan Ammattilaiset	2989	1182	136	0	138	6	1687
Metsäalan Asiantuntijat	8626	1909	646	127	501	15	1090
Myynnin ja Markkinoinnin ammattilaiset SMKJ	26000	3400	1000	1600	100	0	5198
Palkansaajajärjestö Pardia	69768	5500	2831	20	50	1650	36976
Seurakuntien Viran- ja toimenhaltijain Liitto	8511	200	3	2	200	150	6500
Suomen Konepääallystöliitto	4600	1500	50	5	150	0	100
Suomen Laivanpääallystöliitto	2692	200	100	50	200	200	189
Suomen Lähi- ja Perushoitajaliitto	61855	2114	2568	100	15110	0	60000
Suomen Palomiesliitto	2775	296	13	1	0	147	93
Suomen Terveystieteiden Liitto	7600	417	-	45	1355	13	7546
Suomen Tietoliikennetekniset	490	182	10	0	0	50	28
Tehy	124000	9000	3800	2300	13000	2000	114000
Toimihenkilöunioni	125722	30158	10488	86	589	2647	57258
Vakuutusväen Liitto	10000	1900	403	0	11	600	7804
Yksityisalojen Rakennusinsinööriliitto	600	20	20	20	2	5	150
Yhteensä	601243	75628	31191	4426	35024	11696	408455

Liitetaulukko 3: AKAVA:n jäsenliittojen jäsenmäärä, erityisryhmiin kuuluvien määrä ja naisjäsenten määrä

Liitto	Kok.jäs.	Eläke- läiset	Työttö- mät	Yrittä- jät	Opiske- lijat	Vapaa- jäsenet	Naiset
Agronomiliitto	5484	881	151	82	739	179	3118
Akavan Erityisalojen Keskusliitto	17270	250	950	180	1020	0	13954
Akavan Yleinen Ryhmä	948	0	7	0	0	0	623
Diakoniatyöntekijöiden Liitto	1972	96	60	0	230	4	1867
Driftingsjörsförbundet i Finland	3128	345	48	78	464	119	188
Insinööriliitto	57378	870	998	319	18027	15	6312
Luonnontieteiden akateemisten liitto	6209	253	-	42	1112	26	3973
Metsänhoitajaliitto	2545	566	90	28	217	78	613
Opetusalan Ammattijärjestö	113894	17197	7502	0	5852	25	82004
Professoriliitto	2166	590	8	0	0	3	406
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö	16357	981	587	44	2237	0	15140
Suomen Arkkitehtiliitto	3444	529	72	895	681	146	1351
Suomen Ekonomiliitto	42251	2192	1603	938	13390	82	21548
Suomen Eläinlääkäriliitto	1704	277	1	206	40	337	1107
Suomen Farmasialiitto	8851	2281	64	0	1090	392	8408
Suomen Hammaslääkäriliitto	6273	1304	23	2100	481	107	4343
Suomen Kanttori-urkuriliitto	1119	232	14	0	143	11	562
Suomen kirkon pappisliitto	4265	476	65	0	988	0	1791
Suomen Lakimiesliitto	15028	1083	169	601	2308	275	4978
Suomen Lääkäriliitto	19762	1245	100	1530	1159	27	10077
Suomen Psykologiliitto	4992	225	71	352	680	471	4138
Suomen Puheterapeuttiliitto	1090	30	1	226	185	2	1078
Suomen Työterveyshoitajaliitto	2273	420	45	10	0	0	2247
Suomen Valtiotieteilijöiden Liitto	8602	149	194	0	1904	0	5333
Tekniikan Akateemisten Liitto	61904	2512	767	620	24128	450	11467
Terveystieteiden akateemiset joht. ja asiant.	524	121	3	0	31	6	502
Tieteentekijöiden liitto	6449	84	371	0	40	0	3708
Tradenomiliitto	17450	0	220	40	10418	0	4900
Upseeriliitto	5523	1017	2	194	209	4	67
Valtion alueellisen sivistyshallinnon virkam.	140	0	-	0	0	2	76
Yksityisalojen Esimiehet ja Asiantuntijat YTY	6256	188	277	16	0	13	2635
Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto	3401	46	166	13	636	257	1800
Yhteensä	448652	36440	14629	8514	88409	3031	220314

Liitetaulukko 4: SAK:n jäsenliittojen jäsenmäärä, maksavat jäsenet, potentiaaliset jäsenet, arvioitu järjestäytymisaste ja ulkomailla työskentelevien jäsenten määrä

Liitto	Kok.jäs.	Maks. jäs.	Potentiaal. jäsenet	Arvioitu järj.aste	Ulkom. työskent.
Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto	51789	40330	65000	79.7	150
Ilmailualan Unioni	3553	2973	5000	71.0	3
Kemianliitto	48761	44980	38851	82.0	32
Kunta-alan ammattiliitto	212661	162000	-	-	200
Merivartioliitto	579	579	850	68.1	2
Metallityöväen Liitto	169866	122530	182000	88.0	0
Palvelualojen ammattiliitto	201593	141000	-	65.0	-
Paperiliitto	47870	29057	-	100.0	15
Postiliitto	26349	13893	17500	79.4	0
Postin Toimihenkilöliitto	3397	2260	-	85.0	0
Puu- ja erityisalojen liitto	47234	37000	50000	90.0	100
Rakennusliitto	80659	59128	85000	70.0	250
Rautatieläisten Liitto	14822	6961	7500	95.8	4
Rautatievirkamiesliitto	2130	2008	-	95.0	0
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto	39143	27499	-	89.0	-
Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttiyhdistys	1756	1750	2000	88.0	0
Suomen Merimies-Unioni	11158	9169	-	99.0	485
Suomen Muusikkojen Liitto	3329	3100	-	-	10
Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesl.	308	-	-	-	0
Sähköalojen ammattiliitto	31301	21567	19500	98.0	0
Tulliliitto	1523	1523	2624	98.0	-
Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto	26372	22433	-	-	30
Vankilavirkailijain Liitto	1800	1760	-	70.0	5
Veturimiesten liitto	2869	1948	-	100.0	0
Viestintäalan ammattiliitto	26211	16531	18000	91.0	0
Yleinen Lehtimiesliitto	189	0	-	-	0
Yhteensä	1057222	771979			1286

Liitetaulukko 5: STTK:n jäsenliittojen jäsenmäärä, maksavat jäsenet, potentiaaliset jäsenet, arvioitu järjestäytymisaste ja ulkomailla työskentelevien jäsenten määrä

Liitto	Kok.jäs.	Maks. jäs.	Potentiaal. jäsenet	Arvioitu järj.aste	Ulkom. työskent.
Ahtaus- ja Huolinta-alan Tekniset	1200	761	-	-	0
Ammattiliitto Suora	32590	25901	-	80.0	0
Erityisalojen toimihenkilöliitto ERTO	25566	22600	88000	-	0
Kunnallisvirkamiesliitto	70856	54299	-	-	0
Kuntien Teknisten Keskusliitto	11897	11897	13000	85.0	-
Luotsiliitto	251	251	-	99.0	0
Mediaunioni	2655	1260	-	77.0	0
Meijerialan Ammattilaiset	2989	1801	3150	95.0	5
Metsäalan Asiantuntijat	8626	8610	9750	90.0	50
Myynnin ja Markkinoinnin ammattilaiset SMKJ	26000	21000	35000	90.0	75
Palkansaajajärjestö Pardia	69768	59684	-	60.0	650
Seurakuntien Viran- ja toimenhaltijain Liitto	8511	7000	14000	60.8	20
Suomen Konepäällystöliitto	4600	3100	-	80.0	150
Suomen Laivanpäällystöliitto	2692	1943	-	95.0	0
Suomen Lähi- ja Perushoitajaliitto	61855	45800	128000	36.0	100
Suomen Palomiesliitto	2775	2332	4500	61.0	10
Suomen Terveystieteiden Liitto	7600	5593	-	-	54
Suomen Tietoliikennetekniset	490	205	250	90.0	2
Tehy	124000	124000	-	90.0	800
Toimihenkilöunioni	125722	77932	-	-	184
Vakuutusväen Liitto	10000	7000	8900	78.0	0
Yksityisalojen Rakennusinsinööriliitto	600	600	6000	10.0	5
Yhteensä	601243	483569			2105

Liitetaulukko 6: AKAVA:n jäsenliittojen jäsenmäärä, maksavat jäsenet, potentiaaliset jäsenet, arvioitu järjestäytymisaste ja ulkomailla työskentelevien jäsenten määrä

Liitto	Kok.jäs.	Maks. jäs.	Potentiaal. jäsenet	Arvioitu järj.aste	Ulkom. työskent.
Agronomiliitto	5484	3864	8003	68.5	45
Akavan Erityisalojen Keskusliitto	17270	15100	-	-	120
Akavan Yleinen Ryhmä	948	948	-	-	3
Diakoniatyöntekijöiden Liitto	1972	1400	1200	94.0	18
Driftingsjöröförbundet i Finland	3128	2650	5000	63.0	63
Insinööriliitto	57378	56598	17500	68.0	397
Luonnontieteiden akateemisten liitto	6209	5874	-	-	74
Metsänhoitajaliitto	2545	2545	4000	63.0	80
Opetusalan Ammattijärjestö	113894	113124	87700	95.0	198
Professoriliitto	2166	2109	2100	80.0	14
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö	16357	15376	-	-	46
Suomen Arkkitehtiliitto	3444	2016	3200	84.4	121
Suomen Ekonomiliitto	42251	28777	51772	55.7	868
Suomen Eläinlääkäriliitto	1704	1335	1756	93.0	25
Suomen Farmasialiitto	8851	5024	-	90.0	6
Suomen Hammaslääkäriliitto	6273	4358	-	98.0	115
Suomen Kanttori-urkuriliitto	1119	916	820	87.7	2
Suomen kirkon pappisliitto	4265	2530	4565	91.0	84
Suomen Lakimiesliitto	15028	11262	-	75.0	166
Suomen Lääkäriliitto	19762	17331	19332	93.9	329
Suomen Psykologiliitto	4992	3545	-	90.0	18
Suomen Puheterapeuttiliitto	1090	1050	1320	82.6	7
Suomen Työterveyshoitajaliitto	2273	1630	2500	73.0	6
Suomen Valtiotieteilijöiden Liitto	8602	8602	-	79.0	50
Tekniikan Akateemisten Liitto	61904	35364	54000	70.0	1450
Terveystieteiden akateemiset joht. ja asiant.	524	521	-	-	5
Tieteentekijöiden liitto	6449	5852	9200	70.0	200
Tradenomiliitto	17450	7000	53000	33.0	100
Upseeriliitto	5523	4291	5800	95.2	120
Valtion alueellisen sivistyshallinnon virkam.	140	140	-	-	0
Yksityisalojen Esimiehet ja Asiantuntijat YTY	6256	6256	11000	56.9	160
Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto	3401	2500	5000	70.0	59
Yhteensä	448652	369888			4949